

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Економічний факультет
Кафедра фінансів, обліку і аудиту

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему: «**ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА**»

Виконала:

студентка 2 курсу, групи МЕ-61
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

освітньо-професійної програми ФІНАНСИ,
БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Калінчак Наталія Анатоліївна

Керівник – доктор економічних наук, доцент
Кривицька Ольга Романівна

Рецензент – доктор економічних наук, доцент
Антонюк Олена Ростиславівна

"РОБОТА ДОПУЩЕНА ДО ЗАХИСТУ"

**Завідувач кафедри фінансів,
обліку і аудиту**

_____ (проф., д.е.н. Мамонтова Н.А.)
(підпис)

Протокол № _____ від « ____ » _____ 2020 р.

Острог, 2020

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»

Факультет: економічний

кафедра: фінансів, обліку і аудиту

Спеціальність: 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Освітньо-професійна програма: Фінанси, банківська справа та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів, обліку і аудиту

проф., д.е.н. Мамонтова Н.А.

“ _____ ” _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу студента

Калінчак Наталії Анатоліївни

1. Тема роботи: ... **Діагностика фінансового стану підприємства**

Затверджено наказом по Академії від 20.12.2019 р №501-ст

2. Термін здачі студентом закінченої роботи: *07.12.2020 р.*

3. Вихідні дані до роботи: фінансова звітність підприємств: баланс (звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати за 2017-2019 роки.

4. Перелік завдань, які належить виконати:

- визначити сутність та значення фінансового стану підприємства;
- розглянути принципи та методи діагностики фінансового стану підприємства;
- охарактеризувати фінансові коефіцієнти оцінки фінансового стану підприємства;
- охарактеризувати діяльність та економічний потенціал підприємств;
- проаналізувати показники ліквідності, платоспроможності та ділової активності підприємств;
- дослідити фінансову стійкість та рентабельність підприємств;
- визначити напрями зміцнення фінансового стану підприємств.

5. Перелік статистичного, графічного матеріалу: у вигляді графічного матеріалу відобразити динаміку чисельності працівників, чистого прибутку, чистого доходу та власного капіталу підприємств. Аналітично розрахункові матеріали систематизувати у табличній формі.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Кривицька О.Р.	02.03.2020	02.03.2020
Розділ 2	Кривицька О.Р.	04.05.2020	04.05.2020
Розділ 3	Кривицька О.Р.	29.05.2020	29.05.2020

7. Дата видачі завдання 15.01.2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вивчення літератури	до 03.02.2020	
2.	Розробка змісту (плану)	до 02.03.2020	
3.	Ознайомлення керівника із текстом кваліфікаційної роботи (чорновий варіант):		
3.1	Розділ 1	до 04.05.2020	
3.2	Розділ 2	до 29.05.2020	
3.3	Розділ 3	до 30.09.2020	
4.	Ознайомлення керівника із текстом кваліфікаційної роботи із врахуванням зауважень	до 16.11.2020	
5.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	до 23.11.2020	
6.	Рецензування кваліфікаційної роботи	до 07.12.2020	
7.	Здача кваліфікаційної роботи на кафедрі Реєстрація на Moodle	до 07.12.2020	

Студент _____ Калінчак Н.А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Кривицька О.Р.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра

Тема: «Діагностика фінансового стану підприємства»

Автор: Калінчак Наталія Анатоліївна

Науковий керівник: доцент, доктор економічних наук Кривицька Ольга Романівна

Захищена “.....”.....2020 року.

Короткий зміст праці: Діагностика фінансового стану підприємства є основою для визначення ефективності діяльності підприємства та важливим процесом управління підприємства.

Мета дослідження полягає у визначенні напрямів зміцнення фінансового стану підприємств на основі теоретичних аспектів вивчення фінансового стану та практичного аналізу фінансового стану підприємств.

Згідно результатів проведеного дослідження у першому розділі було визначено сутність та значення фінансового стану, визначено принципи та методи діагностики фінансового стану, а також здійснено оцінку фінансового стану підприємства на основі використання фінансових коефіцієнтів.

У другому розділі здійснено загальну характеристику діяльності підприємства та їх економічного потенціалу, проведено аналіз показників ліквідності, платоспроможності та ділової активності, а також досліджено загальний фінансовий стан підприємств.

У третьому розділі обґрунтовано напрями зміцнення фінансового стану підприємств, здійснено діагностика ймовірності настання банкрутства підприємств, визначено шляхи покращення їх фінансового стану та здійснено прогнозування фінансового стану підприємств.

ANNOTATION
for obtaining a master's degree

Topic: «Diagnosis of the financial condition of the enterprise»

Author: Nataliia Kalinchak

Scientific adviser: doctor of economic sciences, associate professor Olha Kryvytska

Presented “.....”2020.

Summary of the work: Diagnosis of the financial condition of the enterprise is the basis for determining the effectiveness of the enterprise and an important process of enterprise management.

The purpose of the study is to determine areas for strengthening the financial condition of enterprises on the basis of theoretical aspects of the study of financial condition and practical analysis of the financial condition of enterprises.

According to the results of the study in the first section the essence and significance of the financial condition were determined, the principles and methods of diagnosing the financial condition were determined, and the financial condition of the enterprise was assessed based on the use of financial ratios.

In the second section the general characteristic of activity of the enterprise and their economic potential is carried out, the analysis of indicators of liquidity, solvency and business activity is carried out, and also the general financial condition of the enterprises is investigated.

The third section substantiates the areas of strengthening the financial condition of enterprises, diagnoses the probability of bankruptcy of enterprises, identifies ways to improve their financial condition and forecasts the financial condition of enterprises.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1. Сутність та значення фінансового стану підприємства	10
1.2. Принципи та методи діагностики фінансового стану підприємства	18
1.3. Оцінка фінансового стану підприємства з використанням фінансових коефіцієнтів	24
РОЗДІЛ 2 АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ	35
2.1. Загальна характеристика діяльності підприємств та їх економічний потенціал.....	35
2.2. Аналіз показників ліквідності, платоспроможності та ділової активності підприємств.....	45
2.3. Дослідження фінансової стійкості та рентабельності підприємств	51
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ	59
3.1. Діагностика ймовірності настання банкрутства підприємств.....	59
3.2. Шляхи покращення фінансового стану підприємств.....	66
3.3. Прогнозування фінансового стану підприємств.....	70
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКИ.....	889

ВСТУП

Сучасний рівень розвитку економіки вимагає від суб'єктів господарювання стійкого фінансового стану задля успішного функціонування на ринку. У зв'язку із збільшенням конкуренції на ринку молочної промисловості, а також негативними тенденціями на ринку, зростає роль своєчасної та якісної діагностики фінансового стану підприємств, оцінки їх ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості з метою пошуку способів підвищення та зміцнення їх фінансового стану.

Актуальність дослідження обумовлюється також тим, що фінанси підприємств є базовою ланкою фінансової системи країни, від яких залежить формування валового внутрішнього продукту. Тому стійкий фінансовий стан суб'єктів господарювання є запорукою формування національного доходу держави.

Аналіз та контроль фінансового стану підприємства є важливим елементом у системі управління та прийняття рішень. З метою уникнення та попередження негативних кризових явищ на підприємстві необхідно систематично здійснювати діагностику фінансового стану. Це в свою чергу сприятиме ефективному веденню господарської діяльності, а також якісного, своєчасного та ефективного управління підприємством. Тому діагностика фінансового стану важлива як для менеджерів управління, постачальників, інвесторів, так і для органів державної влади та кредиторів.

Дослідженням теоретичних аспектів фінансового стану підприємства займалась низка вчених, серед яких Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю., Поддерогін А.М., Мішура В.Б., Спіцин В.Є., Черниш С.С., Савицька Г.В., Градова А.В., Гуменюк О.О., Коробов М.Я., Прокопенко І.Ф., Дем'яненко М.Я., Крейніна М.Н., Корбутяк А.Г., Бута М.М. Вивченням методики оцінки фінансового стану підприємства займалися Яцух О.О., Захарова Н.Ю., Теленкова Д.Г., Матвійчук В.І., Шкарабан С.І., Корецький Б.М., Ярощук О.В., Найденко О.Є., Биба В.В., Лоза Т.В., Калашнікова Т.В., Мошковська О.А., Коробов М.Я.,

Кириченко О.П., Терещенко О.О. Дослідженню шляхів поліпшення та напрямів зміцнення фінансового стану підприємства присвятили свої праці Лук'янова В.В., Лабунець О.О., Сініцин О.О., Грицина О.М., Бусленко В.В.

Проте залишається ряд дискусійних питань, що стосуються практики діагностики фінансового стану підприємств в частині їх адаптації до галузі, сфери діяльності та ін. Тому метою дослідження є визначенні напрямів покращення фінансового стану підприємств на основі теоретичних і оцінки практичних аспектів досліджуваної проблематики.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення наступного кола завдань:

- дослідити сутність та значення фінансового стану підприємства;
- визначити принципи та методи діагностики фінансового стану;
- дослідити оцінку фінансового стану підприємства на основі використання фінансових коефіцієнтів;
- здійснити загальну характеристику діяльності підприємств та їх економічний потенціал;
- проаналізувати показники ліквідності, платоспроможності та ділової активності,
- дослідити фінансову стійкість та рентабельність підприємств;
- визначити напрями зміцнення фінансового стану підприємств.

Об'єктом дослідження є фінансовий стан підприємств молочної промисловості. Предметом дослідження є процес діагностики фінансового стану підприємств молочної промисловості

У ході дослідження було використано наступні методи наукових досліджень: монографічний – для поглибленого вивчення діяльності підприємств, дедуктивний – при дослідженні теоретичних аспектів фінансового стану, узагальнення – для визначення сутності фінансового стану, аналізу – для оцінки фінансового стану підприємств, порівняння – при порівнянні показників оцінки фінансового стану, графічний – для наочного подання статистичних даних, моделювання – для прогнозування фінансового стану підприємств.

Інформаційною базою для дослідження стали наукові праці провідних вітчизняних вчених, публіцистичні матеріали з досліджуваної проблематики, фінансова звітність ПАТ «Дубномолок», ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» та ПАТ «Бель Шостка Україна» за 2017-2019 роки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та значення фінансового стану підприємства

Сучасні умови розвитку ринкової економіки вимагаються оперативного реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, що безпосередньо впливає на прибутковість діяльності підприємства. Аналіз та контроль фінансового стану підприємства є основою для визначення ефективності діяльності підприємства та важливим процесом управління підприємства. Для уникнення та попередження негативних кризових явищ на підприємстві необхідно систематично здійснювати оцінку фінансового стану підприємства. Адже для ведення ефективної господарської діяльності необхідне організоване, якісне, своєчасне та ефективне управління.

Фінанси підприємств є базовою ланкою фінансової системи країни, адже саме вони створюють основні джерела фінансових ресурсів – ВВП та національний дохід.

Оцінка та аналіз фінансового стану підприємства є надзвичайно важливим елементом у системі управління та прийняття рішень. Адже такий аналіз становить інтерес для менеджерів управління, кредиторів, постачальників, інвесторів органів державної влади. Тому роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану з кожним роком зростає, через вагомість реальної оцінки підприємства для прийняття ефективного управлінського рішення.

Дослідженням питань щодо визначення сутності поняття фінансового стану займалося чимало вітчизняних та зарубіжних науковців, проте єдиного визначення сутності поняття і досі немає. Тому дослідження сутності поняття «фінансового стану» є актуальним для систематизації різних точок зору щодо сутності поняття.

Таблиця 1.1

Визначення сутності поняття «фінансовий стан підприємства»

Автор	Сутність поняття
Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю.	Рівень його забезпеченості необхідним обсягом фінансових ресурсів задля проведення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [1].
Поддерогін А.М.	Комплексне поняття, що є наслідком взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства та визначається сукупністю господарсько-виробничих факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів [2].
Мішура В.Б. та Спіцин В.Є.	Це сутнісна характеристика діяльності підприємства у певний період, яка визначає потенційну та реальну можливість підприємства забезпечувати необхідний рівень фінансування господарської діяльності та здатність її ефективного здійснення в майбутньому [3].
Черниш С.С.	Це така різнобічна характеристика якості виробничої та фінансової діяльності підприємства, як визначає рух, склад та ефективне використання фінансових ресурсів, реалізацію фінансових відносин за допомогою системи показників як на фіксований момент часу так і в динаміці [4].
Савицька Г.В., Градова А.В.	Категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку на фіксований момент часу [5].
Гуменюк О.О.	Багатоаспектна економічна категорія, яка поєднує в собі ключові характеристики ефективного функціонування і розвитку підприємства, які відображаються в системі фінансових показників [6].
Коробов М.Я.	Міра забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь їх раціонального розміщення, з метою здійснення ефективної фінансово - господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [7].

Продовження таблиці 1.1

Прокопенко І.Ф.	Економічна категорія, що характеризує стан капіталу у процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до розширення своєї діяльності [8].
Дем'яненко М.Я.	Комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності і є результатом реалізації всіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства. Він характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями і забезпечувати ефективне фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу [9].
Крейніна М.Н.	Це сукупність показників, які відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів [10].
Корбутяк А.Г., Бута М.М.	Це економічна категорія, що визначає реальну (на фіксований момент часу) та потенційну фінансову спроможність підприємства забезпечити достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності, певний рівень саморозвитку підприємства та спроможність погашення зобов'язань перед відповідними суб'єктами господарювання [11].

Дослідивши різні трактування сутності поняття «фінансового стану підприємства» (таблиця 1.1.) можна стверджувати, що єдиної думки щодо поняття не існує. Систематизувавши різні твердження поняття фінансового стану можна виділити п'ять підходів.

Представники першого підходу, Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю., визначають поняття фінансової стану підприємства, як спроможність та здатність підприємства здійснювати свою господарську діяльність. Ми частково погоджуємося із думкою науковців цього підходу, адже вважаємо що дане визначення поняття не повністю розкриває всі складові фінансового стану підприємства.

До другого підходу належать вчені Поддерогін А.М. та Дем'яненко М.Я., які формулюють фінансовий стан як комплексне поняття, що є результатом

взаємодії всіх елементів фінансових відносин суб'єкта господарювання. Даний підхід є доволі обґрунтованим, оскільки містить безпосередні ознаки та показники, які визначають фінансовий стан.

Третій підхід визначає фінансовий стан як рівень ефективності та збалансованості ресурсів підприємства на певний момент часу. До представників цього підходу належать Мішура В.Б., Спіцин В.Є., Черниш С.С. та Коробов М.Я. Ми погоджуємося із авторами цього підходу, адже також вважаємо, що фінансовий стан насамперед характеризується ефективністю використання фінансових ресурсів.

Представники четвертого підходу, а саме Гуменюк О.О. та Крейніна М.Н. визначають фінансовий стан як сукупність показників. Ми не погоджуємося із даним визначенням поняття, адже воно оцінка та аналіз фінансового стану проводиться на основі діагностики показників, проте саме визначення сутності поняття не є сукупністю показників.

Науковці п'ятого підходу, Прокопенко І.Ф., Савицька Г.В., Градова А.В. та Корбутяк А.Г., Бута М.М. визначають фінансовий стан як економічну категорію. Ми вважаємо, що дане поняття є узагальненим та не повністю розкриває сутність поняття.

Окрім висвітлення сутності поняття фінансового стану із наукової точки зору, існує ще й визначення, з точки зору нормативно-правових документів.

Так у положенні Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України « Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» №49/221 фінансовий стан визначається як сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, реальні та потенційні фінансові можливості підприємства [12]. Дане визначення ми вважаємо суперечливим, адже фінансовий стан є економічною категорією, яку можна проаналізувати певними показниками, проте фінансовий стан не є сукупністю показників.

У Методичних рекомендаціях щодо аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій Державної податкової адміністрації України,

фінансове положення (стан) визначається як комплексне поняття, що відображає рейтинг підприємства, його кредиту та податкоспроможність і характеризується системою показників, які визначаються на конкретну дату [13].

На основі вище наведених визначення сутності поняття фінансового стану, ми розробили власне авторське визначення. На нашу думку фінансовий стан - це сукупність елементів фінансової системи, що відображають виробничо-господарську діяльність підприємства та характеризується системою показників на певний момент часу.

Фінансовий стан є однією із найбільш важливих характеристик результатів діяльності будь-якого підприємства. Адже метою кожного підприємства є досягнення стійкого фінансового стану. Що є не лише передумовою отримання прибутку, а й гарантією своєчасних розрахунків з бюджетом, постачальниками, кредиторами, інвесторами, а також передумовою подальшого економічного та соціального розвитку підприємства. Саме тому фінансова діяльність підприємства насамперед має бути зосереджена на формуванні систематичних надходжень та їх ефективного використання шляхом оптимальної структури власних та позикових фінансових ресурсів.

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів усіх видів діяльності підприємства: операційної, фінансової та інвестиційної. Якщо підприємство успішно виконує виробничий та фінансовий план, то це позитивно впливає на його фінансовий стан, і навпаки. Тому стійкий фінансовий стан підприємства не є щасливою випадковістю, а є результатом грамотного та ефективного управління сукупності чинників, що визначають результати діяльності підприємства.

Оцінка фінансового стану дає змогу виявляти недоліки фінансової політики підприємства та вживати необхідні заходи щодо їх своєчасного усунення, знаходити резерви покращення фінансового стану та платоспроможності підприємства і розробити рекомендації щодо поліпшення фінансового стану через удосконалення фінансової політики. Аналіз

фінансового стану є базою для розробки ефективної фінансової політики підприємства.

Оцінку та прогноз фінансового стану підприємства можна провести за допомогою діагностики. Черниш С.С. під діагностикою фінансового стану підприємства розуміє процес оцінки стану об'єкта, його ліквідності та платоспроможності за допомогою методів експрес – аналізу і поглибленого аналізу, що дозволить виявити проблеми фінансового стану, причини їх виникнення та визначити методи покращення фінансового стану підприємства [4].

Основною метою діагностики фінансового стану підприємства є розробка та реалізація заходів для зміцнення, нарощення потенціалу та розширення можливостей підприємства на засадах підвищення рівня прибутковості.

В процесі оцінки фінансового стану підприємства можна визначити:

- ефективність діяльності підприємства в цілому, та ефективність використання фінансових ресурсів зокрема;
- стан кредитоспроможності підприємства;
- політику формування, розподілу та використання прибутку;
- виявити резерви забезпечення стабільності роботи підприємства;
- основні цілі якісного планування, прогнозування та бюджетування;
- пріоритетні напрями розвитку підприємства тощо [15].

Інформаційною базою для діагностики фінансового стану підприємства є усі форми фінансової звітності підприємства: форма 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан), форма 2 «Звіт про фінансові результати», форма 3 «Звіт про рух грошових коштів», форма 4 «Звіт про власний капітал», Примітки до річної фінансової звітності. А також статистична та оперативна звітність, нормативна інформація, інформація про технічну підготовку виробництва, висновки експертів, результати опитувань та інші [15,16].

В цілому етапи діагностики фінансового стану підприємства зображені на рисунку 1.1.

Рис. 1.1. Етапи діагностики фінансового стану підприємства [4,15].

Першим етапом діагностики фінансового стану є визначення мети та предмету діагностики.

На другому етапі відбувається вибір показників для діагностування та критеріїв для їх оцінки. До основних груп показників належать показники ліквідності та платоспроможності, показники рентабельності, показники ділової активності та показники фінансової стійкості підприємства.

Третій етап передбачає формування інформаційної бази дослідження. Для цього використовують оперативні дані та дані форм фінансової звітності підприємства.

На четвертому етапі відбувається безпосередній розрахунок показників та їх порівняння із нормативними значеннями.

П'ятий етап діагностики передбачає виявлення стану дослідження об'єкта та загальних тенденцій його розвитку, тобто проводиться інтерпретація результатів. А за необхідності складається антикризова програма.

На шостому етапі відбувається узагальнення результатів діагностування фінансового стану підприємства. На основі яких на сьомому етапі проводиться діагностика прогнозу розвитку об'єкта та розробляється послідовність управлінських рішень для реалізації цього прогнозу.

Діагностика фінансового стану є важливим завданням фінансового менеджменту кожного підприємства. Адже така діагностика полягає у повному аналізі та результатів діяльності підприємства. При чому підприємство вважається ефективним якщо воно раціонально використовує фінансові ресурси, вчасно розраховується за зобов'язаннями та є рентабельним [17].

Таким чином, здійснивши дослідження сутності поняття фінансового стану підприємства із різних наукових точок погляду ми виділили п'ять основних підходів до трактування сутності поняття фінансового стану. Систематизувавши виділені підходи із наукової точки зору та із нормативно-правового боку, ми розробили власне авторське визначення поняття. На нашу думку, фінансовий стан - це сукупність елементів фінансової системи, що відображають виробничо-господарську діяльність підприємства та характеризується системою показників на певний момент часу. А також виділили основні етапи діагностики, що є основою для оцінки та прогнозу фінансового стану підприємства.

1.2. Принципи та методи діагностики фінансового стану підприємства

Діагностика фінансового стану передбачає не лише використання різних методів та прийомів аналізу, але й дотримання певних принципів. Основні загальноприйняті принципи діагностики фінансового стану зображено на рис. 1.2.

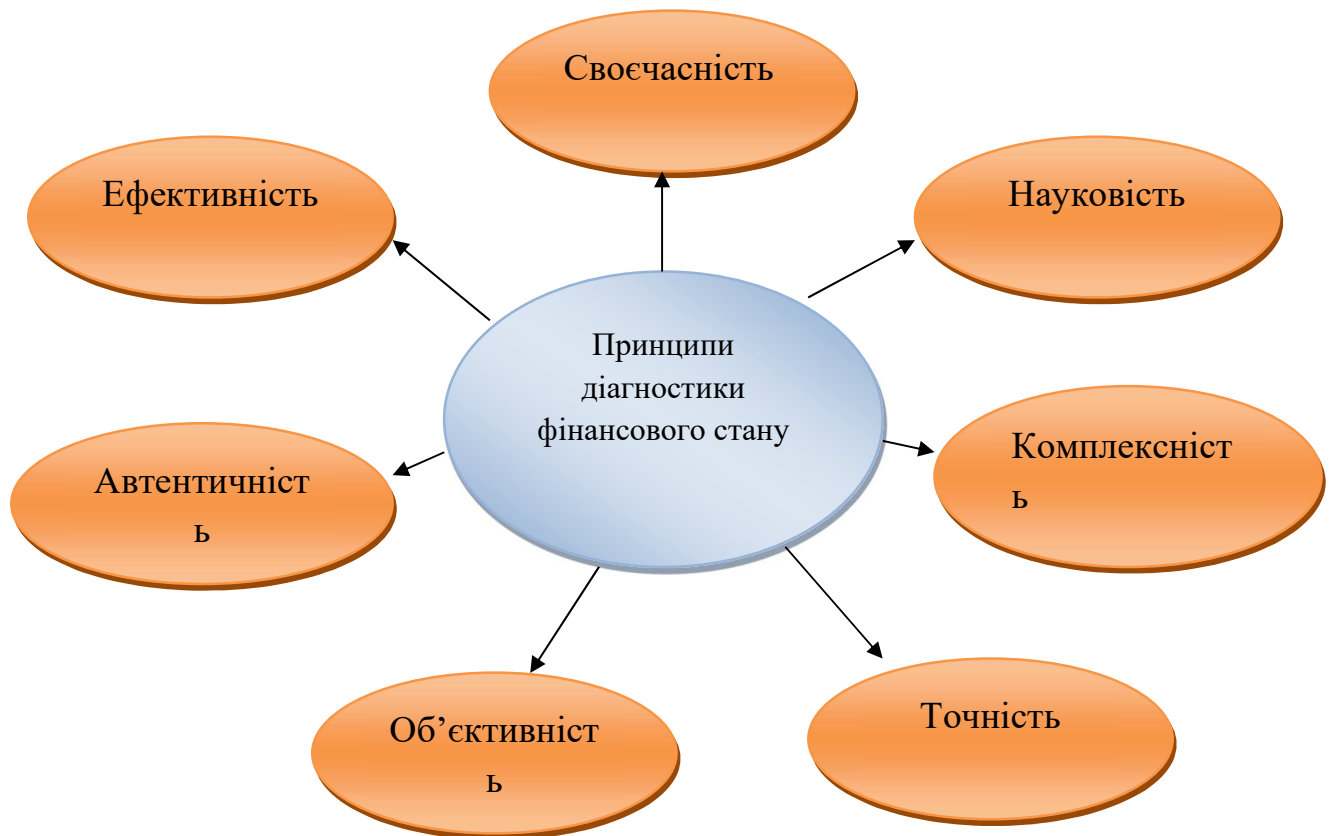

Рис.1.2. Загальноприйняті принципи діагностики фінансового стану підприємства [4].

Як видно із рис.1.2., у науковій літературі виділяють сім загальноприйнятих принципів. Розглянемо кожен із цих принципів для визначення його ролі саме у діагностиці фінансового стану.

Принцип своєчасності свідчить про необхідність проведення діагностики до настання кризової ситуації, тобто до появи перших ознак банкрутства, при цьому необхідно враховувати динамічну діяльність підприємства.

Принцип науковості означає те, що діагностика проводиться на основі науково-обґрунтованих принципів, методів, понять та закономірностей.

Принцип комплексності свідчить про те, що окремі явища та процеси необхідно досліджувати в комплексі із взаємопов'язаними явищами та факторами.

Принцип точності означає відповідність цілям, меті і вимогам, які ставляться до процесу діагностики фінансового стану.

Принцип об'єктивності означає, що діагностика повинна поводитися за розробленою програмою досліджень, за чітко визначеними етапами та параметрами. А також у процесі діагностики необхідно використовувати тільки реальні факти, методи та заходи для зниження неточності оцінки та мінімізації впливу фактора суб'єктивізму.

Принцип автентичності означає те, що діагностика проводиться на основі первинної, достовірної інформації із внутрішнього та зовнішнього середовища.

Принцип ефективності свідчить про те, що у процесі діагностики необхідно постійно порівнювати позитивні та негативні наслідки її проведення і витрати пов'язані із її проведенням.

Шкарабан С.І., Корецький Б.М. та Ярощук О.В. виділяють наступні принципи діагностики фінансового стану підприємства:

1. Принцип від загального до часткового. В процесі діагностики фінансового стану підприємства даний принцип припускає перехід від загального до часткового при єдиній меті. При цьому на початку діагностики дається загальний аналіз стану підприємства, а при виявленні проблем, визначаються її причини та вид.
2. Принцип від попередньої до остаточної оцінки. Даний принцип полягає у поєднанні методу експрес-діагностики з остаточною фундаментальною діагностикою фінансового стану. Тобто відбувається поєднання термінової та глибокої і фундаментальної діагностики дослідження фінансового стану.

3. Принцип охоплення повного циклу кругообігу капіталу. Даний принцип передбачає проведення діагностики на всіх стадіях циклу кругообігу капіталу.
4. Принцип поєднання статичних та динамічних оцінок. Даний принцип полягає у необхідності діагностичної оцінки фінансового стану підприємства як на певний момент часу так і в динаміці.
5. Принцип поєднання кількісних та якісних оцінок. Даний принцип передбачає необхідність поєднувати кількісні та якісні методи оцінки в процесі діагностики. Кількісні методи здійснюються за допомогою розрахунково - обчислюваних процедур в кількісній формі. Якісні методи є фінальною стадією діагностики фінансового стану.
6. Принцип формалізації оцінок. Даний принцип передбачає алгоритмізацію процесу діагностики та послідовність їх проведення при чіткій визначеності оцінок. Реалізація даного принципу знаходиться в індикаторах оцінки, матрицях, шкалах та класифікаціях [18].

Разом із дотриманням принципів діагностики фінансового стану важливо неухильно дотримуватися законів логіки. Основними формами осмислення діагностики фінансового стану є визначеність, несуперечність, послідовність та обґрунтованість. Дані властивості логіки діагностики фінансового стану розриваються чотирма основними законами теорії логіки.

Визначеність діагностики фінансового стану характеризує закон тотожності. Послідовність характеризується законами несуперечності та виключеного третього. Обґрунтованість характеризується законом достатньої підстави [18].

Логічні закони притаманні всім етапам діагностики фінансового стану. Наприклад, закон тотожності передбачає, щоб діагностика розглядала фінансовий стан на кожному етапі процесу, в тому самому складі його ознак. Усі логічні закони у діагностиці фінансового стану підприємства є взаємозалежними та доповнюють один одного.

Діагностика фінансового стану підприємства передбачає систематичну та всебічну оцінку діяльності підприємства, використовуючи при цьому різні методи фінансової діагностики.

Методи фінансової діагностики – комплекс науково-методичного інструментарію дослідження фінансового стану підприємства [17].

Основними методами фінансової діагностики є :

1. Формалізовані – основою яких є наукове обґрунтування, даним методам притаманний об'єктивізм. До формалізованих методів належать такі методи: арифметичних різниць, відсоткових чисел, дисконтування, ланцюгових підстановок, балансовий, диференційний, логарифмічний, інтегральний, простих та складних відсотків.
2. Неформалізовані – основою яких є аналітичні процедури на логічному рівні, даним методам притаманний суб'єктивізм, оскільки в них велика роль належить інтуїції, досвіду та знань аналітика. До неформалізованих методів належать такі методи: експертних оцінок та сценаріїв, порівняльні, побудови системи показників, психологічні, морфологічні, побудови системи аналітичних таблиць. Такі методи використовуються в умовах повної або часткової невизначеності. [17, 21].

Також у процесі фінансового аналізу часто використовують традиційні методи економічної статистики (середній та відносних величин, групування, графічний, індексний) та математико - статистичні методи (кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз, метод головних компонентів).

Також у економічній літературі існують різні класифікації методів оцінки фінансового стану підприємства. Проте виділяють шість основних та найбільш поширених методів:

1. Горизонтальний аналіз - суть якого полягає у порівнянні кожної позицій звітності із попереднім періодом.
2. Вертикальний аналіз – полягає у визначенні структури підсумкових фінансових показників із виявленням впливу кожної складової звітності на кінцевий результат.

3. Порівняльний аналіз - внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками фірми, дочірніх фірм, підрозділів, а також міжгосподарський аналіз показників даного підприємства із конкурентами.
4. Факторний аналіз - аналіз впливу окремих факторів на результативний показник за допомогою детермінованих чи стохастичних прийомів дослідження.
5. Трендовий аналіз – полягає у порівнянні кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів і визначення тренда.
6. Аналіз відносних показників – полягає у розрахунку відношення між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності та визначення взаємозв'язку між показниками [22-24].

Не зважаючи на існуючі методи діагностики фінансового стану постійно удосконалюються та розробляються все нові підходи до аналізу фінансового стану. Адже від правильності вибору методу аналізу залежить результат дослідження фінансового стану підприємства. Своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану дозволяє виявити потенційні можливості збільшення прибутку підприємства.

Для діагностики фінансового стану також використовують різного роду моделі, за допомогою яких можна структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками. Виділяють три основні типи моделей:

- дескриптивні – також відомі як описові моделі, є базовими для оцінки фінансового стану підприємства. До них належать побудова системи звітних балансів, подання фінансових звітів у різноманітних аналітичних розрізах, вертикальний та горизонтальний аналіз, трендовий аналіз, аналіз відносних показників, факторний аналіз тощо.
- предикативні – це моделі прогнозного типу, які застосовуються для прогнозування доходів та майбутнього стану підприємства. Найбільш поширеними предикативними моделями є розрахунок точки

беззбитковості, побудова прогностичних звітів, моделі динамічного аналізу та моделі ситуативного аналізу.

- нормативні - за допомогою даних моделей можна порівняти фактичні результати діяльності підприємства із очікуваними та розрахованими по бюджету. Зазвичай ці моделі застосовують у внутрішньому фінансовому аналізі. Суть даних методів полягає у встановленні нормативів по кожній статті витрат за технологічними процесами, центрами відповідальності тощо [22].

Проведення діагностики фінансового стану може відбуватися у двох видах, у формі експрес-діагностики та поглибленої діагностики. Саме ці види забезпечують комбіновану оцінку фінансового стану підприємства.

Метою експрес-діагностики є здійснення попередньої термінової кількісної та якісної оцінки циклу кругообігу капіталу підприємства як на визначений період часу так і за визначений період.

Поглиблена діагностика передбачає кількісну та динамічну оцінку розміру порушення пропорцій у фазах циклу кругообігу капіталу. При цьому виявляються причини порушень, динаміка їх зміни та вплив на кругообіг підприємства [4].

Таким чином, в процесі діагностики фінансового стану важливо дотримуватися як загальноприйнятих принципів так і законів логіки. До загальноприйнятих принципів належать принципи своєчасності, комплексності, науковості, автентичності, точності, об'єктивізму та ефективності. Методи фінансової діагностики фінансового стану поділяються на формалізовані та неформалізовані. При цьому часто використовують традиційні методи економічної статистики та математико - статистичні методи. Також у економічній літературі існують різні класифікації методів оцінки фінансового стану підприємства. Проте виділяють шість основних та найбільш поширених методів, серед яких горизонтальний та вертикальний аналіз, порівняльний аналіз, факторний та трендовий аналіз та аналіз відносних показників. Для

діагностики фінансового стану широко застосовують моделі, основними серед яких є дескриптивні, предикативні та нормативні.

1.3. Оцінка фінансового стану підприємства з використанням фінансових коефіцієнтів

Серед усіх досліджених нами методів діагностики фінансового стану найбільш поширеним є аналіз фінансового стану підприємства на основі використання фінансових коефіцієнтів та показників, адже саме вони мають високу точність результатів, за умови правильної їх інтерпретації.

У економічній науці налічується більше 200 видів відносних аналітичних показників, які можна розрахувати на основі фінансової звітності. Проте при виборі показників для аналізу фінансового стану слід керуватися метою та завданнями, які слід вирішити за допомогою цього аналізу [15].

Також для отримання реальних висновків про фінансовий стан на основі аналізу показників необхідно зіставляти отримані значення із нормативними та середніми значеннями.

Для дослідження фінансового стану підприємства найчастіше використовують п'ять груп показників:

1. Показники майнового стану.
2. Показники ліквідності та платоспроможності.
3. Показники фінансової стійкості
4. Показники рентабельності.
5. Показники ділової активності.

За допомогою проведення аналізу майнового стану підприємства можна оцінити склад, структуру, динаміку майна та джерел формування капіталу підприємства. Інформаційною основою для проведення аналізу майнового стану підприємства є насамперед «Баланс», а також примітки до фінансової звітності, звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію [25].

Розпочинати аналіз майнового стану підприємства варто із дослідження капіталу підприємства, шляхом визначення змін протягом аналізованого періоду. При цьому розглядаються як активи так і пасиви підприємства. Позитивний майновий стан підприємства характеризується зростанням валюти балансу, перевищенням темпів приросту оборотних активів над необоротними, перевищення темпів приросту власного капіталу над позиковим капіталом.

Для дослідження майнового стану підприємства використовують вертикальний і горизонтальний аналізи, а також відносні показники. За допомогою вертикального аналізу можна визначити структуру майна підприємства та джерела його формування. Горизонтальний аналіз полягає у побудові аналітичних таблиць, де абсолютні показники доповнюються відносними темпами росту.

Основні показники для оцінки майнового стану підприємства, їх сутність та розрахунок наведені у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Показники майнового стану підприємства

Показник	Метод розрахунку	Нормативне значення	Сутність
Коефіцієнт зносу основних засобів (ОЗ)	Відношення зносу основних засобів до первісної вартості ОЗ	< 0,5	Показує частку зношених основних засобів у їх загальному обсязі.
Коефіцієнт придатності ОЗ	Відношення залишкової вартості ОЗ до первісної вартості ОЗ	>0,5	Показує частку придатних ОЗ.
Коефіцієнт надходження ОЗ	Відношення первісної вартості ОЗ, які надійшли за рік до первісної вартості ОЗ на кінець року	↑	Показує частку основних засобів, які надійшли за рік.

Продовження таблиці 1.2

Коефіцієнт вибуття ОЗ	Відношення первісної вартості ОЗ, які вибули за рік, до первісної вартості ОЗ на початок року	↓	Показує частку ОЗ, які вибули за рік.
Частка ОЗ в активах	Відношення залишкової вартості ОЗ до загальної суми активів	↓	Показує, яку частку у загальних активах підприємства займають основні засоби.
Коефіцієнт мобільності активів	Відношення оборотних активів до необоротних активів	↑	Показує рівень мобільності активів підприємства.
Фондовіддача	Відношення чистого доходу підприємства до середньорічної вартості ОЗ	↑	Показує обсяг чистого доходу в розрахунку на одиницю вартості ОЗ.
Фондомісткість	Відношення середньорічної вартості ОЗ до чистого доходу	↓	Показує вартість ОЗ, що припадає на одиницю чистого доходу.

Джерело: розроблено автором на основі [18, 25, 26].

Наступна група показників дослідження - ліквідність та платоспроможність, які характеризують фінансовий стан підприємства, його існуючі та потенційні можливості.

Ліквідність характеризує здатність підприємства своєчасно, безперечно та в повному обсязі виконувати усі свої грошові зобов'язання. Платоспроможність – це здатність підприємства розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями за рахунок наявних грошових коштів [26].

Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства здійснюється за двома напрямками, за аналізом ліквідності балансу та аналізом коефіцієнтів ліквідності.

Активи залежно від рівня їх ліквідності поділяють на такі групи:

A1 – високоліквідні активи, до яких належать гроші та їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції (Ф1, р.1160 + р. 1165).

A2 – активи, що швидко реалізуються, які включають поточну дебіторську заборгованість (Ф1, р.1120+р.1125+р.1155).

A3 – активи, що повільно реалізуються, до них належать запаси, поточні біологічні активи, витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи та необоротні активи утримувані для продажу та групи вибуття (Ф1, р. 1100+ р.1110+р.1170+р.1190+ р.1200)

A4 – активи, що важко реалізуються, до яких належать необоротні активи (Ф1, р. 1095) [26].

Відповідно пасиви, залежно від терміну погашення зобов'язань поділяються на такі групи:

П1 – негайні пасиви, до яких належать різні види поточної кредиторської заборгованості, поточні забезпечення, доходи майбутніх періодів, інші поточні зобов'язання (Ф1, р. 1615 + ...+ р.1700).

П2 – короткострокові пасиви, до яких належать короткострокові кредити банків, векселі видані та поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями (Ф1, р. 1600 + р. 1605 + р. 1610).

П3 – довгострокові пасиви, до яких належать довгострокові зобов'язання та забезпечення підприємства (Ф1, р. 1595)

П4 – постійні пасиви, до яких належить власний капітал (Ф1, р.1495) [26].

Ліквідність балансу характеризує рівень покриття зобов'язань підприємства його активами. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються наступні умови:

$$A1 \geq П1$$

$$A2 \geq П2$$

$$A3 \geq П3$$

$$A4 \leq П4$$

Остання нерівність свідчить про дотримання мінімальної умови фінансової стійкості, тобто наявності власних коштів для формування оборотних активів.

У таблиці 1.3 наведено відносні показники ліквідності та платоспроможності підприємства, їх розрахунок, нормативне значення та сутність.

Таблиця 1.3

Відносні показники ліквідності та платоспроможності

Показник	Метод розрахунку	Нормативне значення	Сутність
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Відношення високоліквідних активів до суми негайних та короткострокових пасивів. $A1 / (П1+П2)$	0,2 – 0,35, ↑ +	Характеризує платоспроможність підприємства на дату балансу. А також показує, яка частина зобов'язань може бути сплачена негайно
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Відношення суми високоліквідних активів, та активів, що швидко реалізуються до суми негайних та короткострокових пасивів. $(A1+A2) / (П1+П2)$	1-2, ↑ +	Характеризує перспективну платоспроможність підприємства за умови своєчасного погашення дебіторської заборгованості.
Коефіцієнт загальної ліквідності	Відношення суми високоліквідних активів, та активів, що швидко реалізуються та активів, що повільно реалізуються до суми негайних та короткострокових пасивів. $(A1+A2+A3) / (П1+П2)$	0,5-0,7, ↑ +	Характеризує достатність ресурсів підприємства для погашення його поточних зобов'язань.

Джерело: розроблено автором на основі [18, 25, 26].

Важливою складовою аналізу фінансового стану підприємства є дослідження його фінансової стійкості.

Фінансова стійкість характеризується достатньою часткою власного капіталу підприємства у складі джерел фінансування. Також під фінансовою стійкістю розуміється незалежність підприємства від зовнішніх джерел та

формування запасів за рахунок стабільних джерел фінансування [26]. Фінансово стійке підприємство отримує доходи та вчасно розраховується за своїми зобов'язаннями. Основою фінансової стійкості є раціональна організація та використання оборотних активів підприємства.

Аналіз показників фінансової стійкості проводиться шляхом аналізу абсолютних та відносних показників фінансової стійкості.

Таблиця 1.4

Абсолютні показники фінансової стійкості підприємства

Показники	Метод розрахунку
1. Показники наявності джерел формування запасів	
1.1 Власні джерела формування запасів	Власний капітал - Необоротні активи
1.2 Власні та довгострокові позикові джерела формування запасів	(Власний капітал + Довгострокові зобов'язання) - Необоротні активи
1.3 Основні джерела формування запасів	(Власний капітал + Довгострокові зобов'язання + Короткострокові кредити банків та позики) - Необоротні активи
2. Показники забезпечення запасів джерелами формування	
2.1 Надлишок (+) / нестача (-) власних джерел формування запасів	$E_1 = (\text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи}) - \text{Запаси}$
2.2 Надлишок (+) / нестача (-) власних та довгострокових позикових джерел формування запасів	$E_2 = (\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання} - \text{Необоротні активи}) - \text{Запаси}$
2.3 Надлишок (+) / нестача (-) основних джерел формування запасів	$E_3 = (\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Короткострокові кредити банків та позики} - \text{Необоротні активи}) - \text{Запаси}$

Джерело: розроблено автором на основі [18, 26].

Вирізняють 4 типи фінансової стійкості:

- Абсолютна фінансова стійкість ($E_1 \geq 0$; $E_2 \geq 0$; $E_3 \geq 0$) - показує, що запаси підприємства повністю сформовані за рахунок власного капіталу при цьому підприємство може мати високий рівень платоспроможності та незалежності від кредиторів.
- Нормальна фінансова стійкість ($E_1 < 0$; $E_2 \geq 0$; $E_3 \geq 0$) - означає, що підприємство для формування запасів використовує власний капітал та довгострокові зобов'язання і забезпечення, тобто стабільні джерела, при цьому підприємство може мати достатньо високий рівень платоспроможності та забезпечувати зростання рентабельності власного капіталу за рахунок дії фінансового левериджу.
- Нестійка фінансова стійкість ($E_1 < 0$; $E_2 < 0$; $E_3 \geq 0$) - означає, що для формування запасів поряд із стабільними (капіталізованими джерелами) підприємство використовує кредити і позики, зростає рентабельність власного капіталу за рахунок левериджу, але платоспроможність можна відновити.
- Кризовий фінансовий стан ($E_1 < 0$; $E_2 < 0$; $E_3 < 0$) - спостерігається, коли основних джерел не вистачає для формування запасів.

У таблиці 1.5 наведено відносні показники фінансової стійкості підприємства, їх сутність, нормативне значення та розрахунок.

Таблиця 1.5

Відносні показники фінансової стійкості

Показник	Метод розрахунку	Нормативне значення	Сутність
Коефіцієнт автономії	Відношення власного капіталу до активів підприємства	$\geq 0,5$	Показує, яку частину у загальних вкладеннях у підприємство складає власний капітал.
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Відношення зобов'язань до активів підприємства	$< 0,5$	Показує частку зобов'язань у структурі джерел фінансування

Продовження таблиці 1.5

Коефіцієнт фінансової залежності	Відношення активів до власного капіталу	$1 \leq K \leq 2$	Показує скільки активів припадає на 1 грн власного капіталу
Коефіцієнт фінансової стійкості	Відношення суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань до активів	0,75-0,9	Показує частку капіталу зобов'язаних джерел у структурі джерел фінансування.
Коефіцієнт фінансового ризику	Відношення зобов'язань до активів	<1	Характеризує кількість залученого капіталу в розрахунку на 1 грн власного капіталу і визначається як відношення залученого капіталу до суми власного
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Відношення власного оборотного капіталу до власного капіталу	0,3-0,5	Показує якою часткою власного капіталу підприємство може вільно маневрувати, тобто вкладати в оборотні активи
Коефіцієнт забезпечення запасами	Відношення власного оборотного капіталу до запасів	0,5-0,8	Показує, яка частка запасів сформоване за рахунок власного оборотного капіталу

Джерело: розроблено автором на основі [18 , 26].

Аналіз показників рентабельності є однією із складових етапів оцінки фінансового стану підприємства. За результатами аналізу показників рентабельності можна охарактеризувати прибутковість та ефективність роботи підприємства.

Рентабельність – це відносна характеристика діяльності підприємства, що комплексно відображає ефективність використання ним матеріальних, трудових та фінансових ресурсів [26].

Показники рентабельності, їх розрахунок, нормативне значення та сутність наведено у таблиці 1.6.

Таблиця 1.6

Показники рентабельності підприємства

Показник	Метод розрахунку	Нормативне значення	Сутність
Рентабельність власного капіталу	Відношення чистого прибутку до середньорічної вартості власного капіталу	↑	Показує ефективність використання власного капіталу
Рентабельність реалізованої продукції	Відношення валового прибутку до собівартості реалізованої продукції	↑	Показує ефективність виробництва та реалізації продукції
Рентабельність господарської діяльності	Відношення чистого прибутку до чистого доходу	↑	Показує ефективність діяльності підприємства
Рентабельність активів	Відношення чистого прибутку до валюти балансу	↑	Показує сума чистого прибутку, що припадає на 1 гривню активів
Рентабельність основних засобів	Відношення валового прибутку до середньорічної вартості основних засобів	↑	Показує сума валового прибутку, що припадає на 1 гривню вартості ОЗ

Джерело: розроблено автором на основі [18 , 26].

Останньою групою показників для оцінки фінансового стану є аналіз показників ділової активності.

Ділова активність характеризує усю поточну господарську діяльність, яка спрямована на прискорення швидкості обороту капіталу підприємства [26].

Аналіз показників ділової активності здійснюється за двома напрямками:

- аналіз динаміки загальних показників діяльності підприємства;
- аналіз ефективності використання ресурсів підприємства;

До загальних показників діяльності підприємства належать чистий дохід, чистий прибуток та інвестований капітал.

Найбільше рівень ділової активності відображають показники оборотності, які показують скільки припадає чистої виручки на одиницю фінансових ресурсів або активів. Нормативних значень для показників ділової активності не встановлюють, адже загально прийнято, що чим менші строки обертання, тим швидше вивільняються кошти і розширюються можливості підприємства для подальшого їх використання.

Таблиця 1.7

Показники ділової активності

Показник	Метод розрахунку	Сутність
Коефіцієнт оборотності активів	Відношення чистого доходу до середньорічної вартості активів	Показує ефективність використання активів підприємством, свідчить про кількість товарів (послуг) було продано на кожну гривню використаних активів.
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Відношення чистого доходу до середньорічної вартості власного капіталу	Показує ефективність використання власного капіталу.
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Відношення чистого доходу до середньорічної вартості оборотних активів	Показує скільки оборотів здійснили оборотні активи за період.
Коефіцієнт оборотності запасів	Відношення чистого доходу (собівартості) до середньорічної вартості запасів	Показує частоту обертання запасів для забезпечення поточного обсягу продажу.

Продовження таблиці 1.7

Фондовіддача	Відношення чистого доходу до середньорічної вартості основних засобів	Показує обсяг чистого доходу в розрахунку на одиницю вартості ОЗ.
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Відношення чистого доходу до середньорічної вартості дебіторської заборгованості	Показує частоту обертання дебіторської заборгованості, тобто скільки разів на рік дебітори розраховуються із підприємством.
Коефіцієнт кредиторської заборгованості	Відношення собівартості (чистого доходу) до середньорічної вартості кредиторської заборгованості	Показує скільки разів на рік підприємство розраховується із своїми кредиторами.

Джерело: розроблено автором на основі [18 , 26].

Проведення діагностики фінансового стану підприємства є надзвичайно важливим етапом в управлінні підприємством. Адже здійснення аналізу фінансового стану дозволяє виявити проблеми та недоліки у діяльності роботи підприємства. Разом із тим, можна виявити причини таких проблем для того, щоб раціонально та ефективно приймати управлінські рішення в майбутньому.

Таким чином, фінансовий стан - це сукупність елементів фінансової системи, що відображають виробничо-господарську діяльність підприємства та характеризується системою показників на певний момент часу. В процесі діагностики фінансового стану важливо дотримуватися як загальноприйнятих принципів так і законів логіки. Найчастіше для оцінки фінансового стану підприємства використовують горизонтальний та вертикальний аналіз, а також аналіз відносних показників, факторний та порівняльний аналізи. Проте серед усіх досліджених нами методів діагностики фінансового стану найбільш поширеним є аналіз фінансового стану підприємства на основі використання фінансових коефіцієнтів та показників, адже саме вони мають високу точність результатів, за умови правильної їх інтерпретації.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Загальна характеристика діяльності підприємств та їх економічний потенціал

Об'єктом дослідження магістерської роботи було обрано три підприємства, а саме ПАТ «Дубномолоко», ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» та ПАТ «Бель Шостка Україна». Основною спільною рисою цих підприємств є вид економічної діяльності – переробка молока, виробництво масла та сиру. Вибір підприємств молочної галузі зумовлений негативними змінами на ринку виробництва молочної продукції, що впливає на фінансовий стан кожного підприємства.

Так у 2019 році спостерігається скорочення рівня виробництва молочної продукції, скорочується дійне поголів'я молочних ферм, відповідно підвищуються ціни на молочну сировину, знижується експорт вітчизняних молочних продуктів, натомість зростає імпорт [27]. До причин такої критичної ситуації в молочній галузі також належать не прогнозована аграрна політика, відсутність стратегічного плану розвитку молочної галузі на національному рівні, а також спекуляції навколо відкриття ринку землі [28]. Все це призводить до скорочення надходжень до державного бюджету, втрачається валютна виручка, Україна перетворюється на імпортера молочної продукції, відбувається скорочення робочих місць та закриття підприємств молочної галузі. Тому діагностика фінансового стану підприємств молочної галузі є важливим етапом для розвитку та прогнозування майбутнього стану молочної галузі в Україні.

Детальніше розглянемо діяльність кожного підприємства для визначення їх економічного потенціалу.

Історія створення ПАТ «Дубномолоко» розпочалося у жовтні 1992 року, саме тоді на базі Дубенського сироробного комбінату було створено Дубенське орендне підприємство "Дубномолоко".

Основними видами діяльності ПАТ «Дубномолоко» є:

10.51 - Переробка молока, виробництво масла та сиру;

68.20 - Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна;

46.33 - Гуртова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими продуктами та жирами.

Основним видом продукції підприємства є виготовлення сирів твердих, за рахунок продажу яких емітент отримав 98 відсотків доходу за 2019 рік. Кількість постачальників за основними видами сировини становить більше 140 юридичних осіб та матеріалів, що займають більше 10 відсотків у загальному обсязі постачання.

За час свого існування підприємство переживало різні етапи розвитку та становлення. Змінювався асортимент продукції, вводилися нові виробничі потужності

У травні 2000 року завод став одним із представників торгової марки «Комо», що сприяло виходу заводу із кризової ситуації.

На сьогодні підприємство займає високі позиції як на молочному ринку України так і за її межами.

ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» створено 1998 є одним із виробників молочної продукції в Україні та випускає більше 60 видів молочних товарів здатних задовольнити потреби споживачів як в Україні так і за її межами.

Згідно стратегії розширення бізнесу у 2000 році ТОВ «Моліс» придбав контрольний пакет акцій ще одного підприємства у запорізькому регіоні – Михайлівського маслозаводу, що дозволило компанії налагодити виробництво сирно-сметанної продукції.

У 2004 році ТОВ «Моліс» збудував нову структуру бізнесу, що збереглася до сьогодні. Виробничі підприємства були об'єднані в складі ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс».

Основними видами діяльності підприємства є :

10.51 - Перероблення молока, виробництво масла та сиру

46.11 - Діяльність посередників у торгівлі сільськогосподарською сировиною, живими тваринами, текстильною сировиною та напівфабрикатами

46.17 - Діяльність посередників у торгівлі продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами

На сьогодні основним видом діяльності підприємства є випуск сирної продукції. В асортимент компанії також входять масло, сметанні продукти, сухе молоко, суха сироватка та інші молочні продукти.

Завдяки налагодженій дистрибуційній системі, продукція компанії поширюється по всіх областях України та в найкоротші терміни потрапляє на полиці магазинів, що гарантує збереження смакових якостей та корисних властивостей. Партнерами компанії є більше 5 тис. торговців.

Історія створення ПАТ «Бель Шостка Україна» розпочалася у 1981, коли було збудовано Шосткинський молочний комбінат.

Поступово, розширюючи асортимент продукції, комбінат все більше зосереджувався на виробництві твердих сирів. У 2005 році підприємство створило й вивело на ринок бренд «Шостка».

У 2007 році французька Група Бель придбала потужності молочного комбінату, відчуваючи великий потенціал української компанії й ринку, а також бажаючи зміцнити свої позиції у Східній Європі.

У 2008 році підприємство запустило виробництво плавлених сирів торгової марки «Весела Корівка», яка є міжнародним брендом Групи Бель і представлена в 130 країнах світу. Продукція успішна й є одним із лідерів на українському ринку в категорії плавлених сирів у блоках.

Основними видами діяльності підприємства є:

10.51 - Перероблення молока, виробництво масла та сиру

10.52 - Виробництво морозива

46.33 - Гуртова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами.

ПАТ «Бель Шостка Україна» є частиною Групи Бель — світового експерта у сфері виробництва порційного сиру. Якість продукції завжди була і залишається головним пріоритетом. Це забезпечується не лише високотехнологічними лабораторіями, сучасним обладнанням і контролем кожного етапу технологічного процесу, а й інвестиціями у розвиток сировинної зони. Сьогодні ПАТ «Бель Шостка Україна» випускає тверді й плавлені сири торгової марки «Шостка», плавлені сири торгової марки «Весела Корівка», є імпортером і дистриб'ютором унікальних сирів Mini Babybel, Kiri, Leerdammer і «СирХрум».

У таблиці 2.1 наведена коротка характеристика обраних підприємств, визначено їх рік заснування, організаційно-правову форму, ЄДРОПОУ, кількість працівників, адресу, розмір статутного капіталу, загальну вартість активів, суму власного капіталу, суму чистого доходу та чистого прибутку у 2019 році.

Таблиця 2.1

Загальна характеристика діяльності підприємств

Характеристика	ПАТ «Дубномолоко»	ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс»	ПАТ «Бель Шостка Україна»
Рік заснування	1992	1998	1981
Організаційно-правова форма власності	Публічне акціонерне товариство	Товариство з обмеженою відповідальністю	Публічне акціонерне товариство
ЄДРОПОУ	05496081	32835306	00447103
Кількість працівників	656	535	325
Адреса	м.Дубно, вул. Грушевського 117А	м.Запоріжжя, вул..Шевченка 31	м.Шостка, вул.. Родина Кривоносів 27А
Статутний капітал, тис.грн	14090	21500	223716
Загальна вартість активів станом на 2019 рік, тис.грн	854134	189377	479047
Сума власного капіталу, тис.грн	80860	64877	108944

Продовження таблиці 2.1

Чистий дохід у 2019 році, тис.грн	2048889	620401	828358
Чистий прибуток (збиток) у 2019 році, тис.грн	16422	-10025	-6857

Джерело: [29, 30, 31].

Серед досліджуваних підприємств, найбільш досвідченим є ПАТ «Бель Шостка Україна», також воно є лідером за величиною статутного та власного капіталу. Найбільшу чисельність працівників має ПАТ «Дубномолоко» - 656 осіб. Також ПАТ «Дубномолоко» є лідером за обсягом загальної вартості активів та чистого доходу. Також варто зазначити, що у 2019 році лише ПАТ «Дубномолоко» мало позитивний результат своєї діяльності, тобто отримувало прибуток, інші підприємства були збитковими. ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» показує середні результати за кількістю працівників, за обсягом статутного капіталу та за рівнем збитку.

Економічний потенціал підприємства характеризує наявність можливостей, а саме наявності сучасної технології, обладнання, кваліфікованого персоналу, обсягу необхідних ресурсів, що у сукупності забезпечує функціонування та стратегічний розвиток підприємства.

Економічний потенціал є основою для прийняття стратегічних управлінських рішень, що зумовлює формування та реалізацію програми дій на перспективу.

Важливим етапом оцінки економічного потенціалу є дослідження майнового стану підприємства, для визначення його ресурсозабезпеченості.

Таблиця 2.2

Показники майнового стану підприємства

Показник	Підприємство	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення	
					2018/ 2017	2019/ 2018
Коефіцієнт зносу основних засобів (ОЗ)	ПАТ "Дубномолоко"	0,55	0,56	0,57	0,01	0,01
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс"	0,51	0,54	0,58	0,03	0,04
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,58	0,57	0,66	-0,01	0,09

Продовження таблиці 2.2

Коефіцієнт придатності ОЗ	ПАТ "Дубномолоко"	0,45	0,44	0,43	-0,01	-0,01
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,49	0,46	0,42	-0,03	-0,04
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,42	0,43	0,34	0,01	-0,09
Частка ОЗ в активах	ПАТ "Дубномолоко"	0,21	0,20	0,22	-0,01	0,02
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,30	0,33	0,34	0,03	0,01
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,21	0,19	0,23	-0,02	0,04
Коефіцієнт мобільності активів	ПАТ "Дубномолоко"	1,28	1,14	1,21	-0,14	0,07
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	2,26	1,81	1,58	-0,44	-0,23
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	1,52	1,53	1,92	0,00	0,39
Фондовіддача	ПАТ "Дубномолоко"	11,22	11,77	11,07	0,55	-0,70
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	9,18	9,09	9,50	-0,09	0,41
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	10,36	9,51	7,57	-0,85	-1,94
Фондомісткість	ПАТ "Дубномолоко"	0,09	0,08	0,09	0,00	0,01
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,11	0,11	0,11	0,00	0,00
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,10	0,11	0,13	0,01	0,03

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

Згідно даних таблиці 2.2, протягом досліджуваного періоду у всіх підприємств спостерігалось перевищення нормативного показника (0,5) коефіцієнта зносу. На підприємстві ПАТ «Дубномолоко» частка зношених засобів зростає із 55% у 2017 році до 57% у 2019 році. Значно більше зростання спостерігалось на підприємстві ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» із 51 до 58%, що оцінюється негативно. На підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» спостерігалась найбільша частка зношених основних засобів, із негативною динамікою зростання із 58 до 66%.

Відповідно коефіцієнт придатності, який показує частку придатних основних засобів протягом досліджуваного періоду перебував у межах 34-49%. Найбільша частка придатних основних засобів у 2019 році залишається на ПАТ «Дубномолоко». Найменша частка придатних основних засобів спостерігається на ПАТ «Бель Шостка Україна» - 34% у 2019 році.

Динаміка частки основних засобів в активах на досліджуваних підприємствах протягом 2017-2019 роках оцінюється негативно, у зв'язку із збільшенням показника у динаміці. Найнижча частка основних засобів у активах спостерігалася на ПАТ «Дубномолоко» - 22% у 2019 році. Найбільша частка основних засобів у активах підприємства була у підприємства ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» - 34%.

Рівень мобільності активів ПАТ «Дубномолоко» протягом досліджуваного періоду мав негативну динаміку скорочення із 1,28 у 2017 році до 1,21 у 2019. Негативна динаміка скорочення рівня мобільності активів також спостерігалася у ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» , зменшення відбулося із 2,26 до 1,58. На підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» спостерігалася позитивна динаміка зростання рівня мобільності активів і з 1,22 до з 1,52 до 1,92, що оцінюється позитивно. Варто зауважити, що найвищий рівень мобільності активів серед досліджуваних підприємств спостерігався у ПАТ «Бель Шостка Україна», а найнижчий – у ПАТ «Дубномолоко».

Протягом досліджуваного періоду найвищий рівень фондівдачі був на підприємстві ПАТ «Дубномолоко», хоча динаміка показника мала тенденцію до скорочення із 11,22 грн до 11,07грн. Позитивне зростання обсягу чистого доходу в розрахунку на одиницю вартості ОЗ спостерігався на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» із 9,18 грн до 9,50. На підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» відбулося скорочення фондівдачі із 10,36 до 7,57, що є негативним для підприємства.

Показник фондомісткості , що свідчить про вартість ОЗ, що припадає на одиницю чистого доходу мав стабільну динаміку на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» - 0,11, мав нестабільну динаміку на ПАТ «Дубномолоко» - 0,09, 0,08 та 0,09 відповідно та негативну динаміку зростання на ПАТ «Бель Шостка Україна» із 0,10 до 0,13.

Таким чином, оцінка показників майнового стану досліджуваних підприємств протягом 2017-2019 років в цілому оцінюється негативно через

високу частку зношених основних засобів на підприємстві, зростання частки основних засобів у активах, зниження рівня мобільності майна.

Наступною складовою оцінки економічного потенціалу є аналіз динаміки кількості працівників.

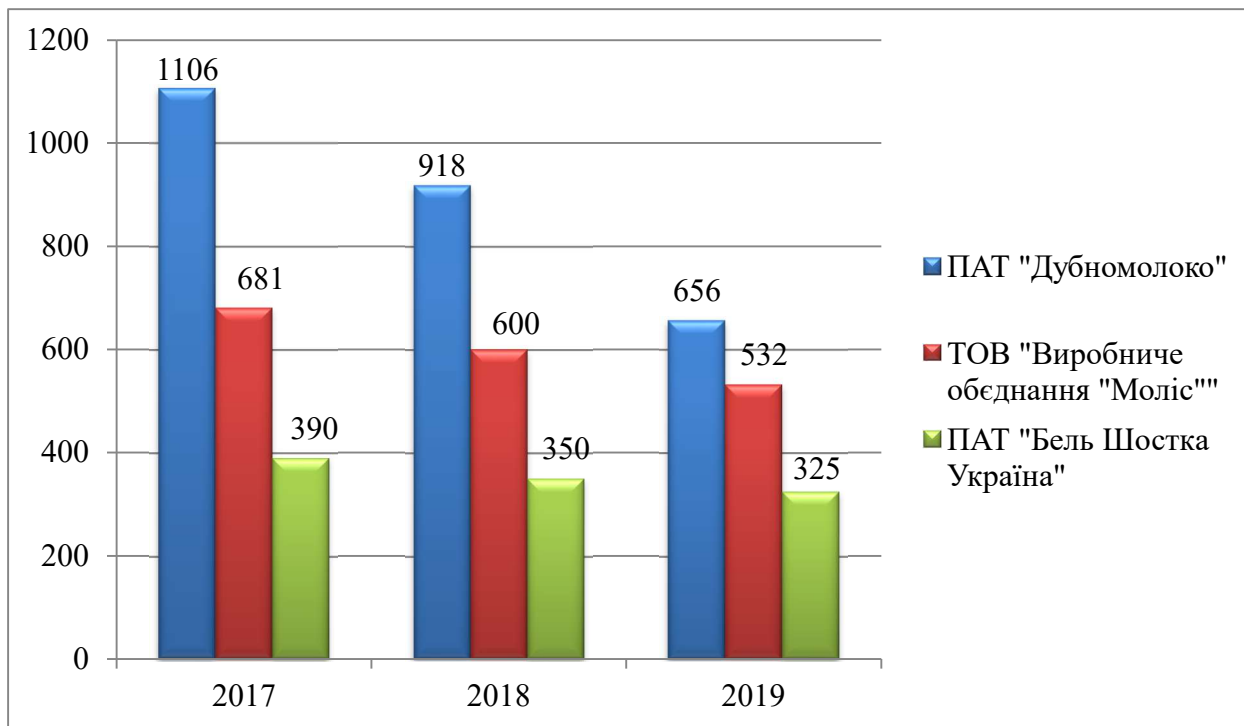

Рис.2.1.Динаміка чисельності працівників на підприємствах протягом 2017-2019 років*

*-складено автором на основі [32-40].

Як видно із рисунка 2.1, протягом досліджуваного періоду на усіх підприємствах спостерігалася негативна динаміка скорочення чисельності персоналу. Найбільша чисельність працівників і відповідно найбільше скорочення, майже удвічі, відбулося на ПАТ «Дубномолоко» із 1106 осіб у 2017 році до 656 осіб у 2019 році. На підприємстві ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» відбулося скорочення працівників із 681 особи до 532 осіб. Динаміка чисельності працівників на ПАТ «Бель Шостка Україна» теж була негативною, оскільки відбулося скорочення працівників із 390 осіб до 325 осіб. Насамперед таке скорочення чисельності працівників зумовлене негативними тенденціями у молочній галузі, через які підприємства вимушені звільняти працівників. Таким

чином, динаміка чисельності працівників на підприємствах оцінюється негативно.

Важливою складовою оцінки економічного потенціалу є аналіз динаміки чистого доходу та чистого прибутку підприємства.

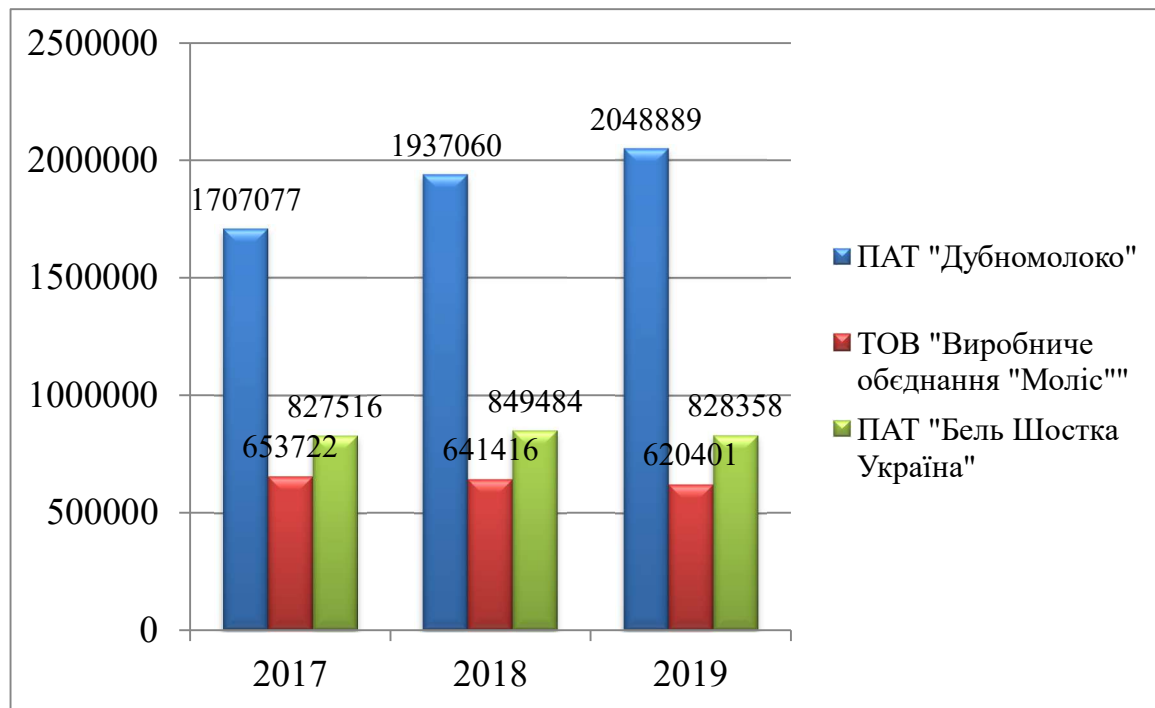

Рис. 2.2. Динаміка чистого доходу підприємств протягом 2017-2019 років*

* складено автором на основі [32-40].

Як видно із рисунка 2.2, протягом досліджуваного періоду найвищий обсяг чистого доходу серед досліджуваних підприємств спостерігався на ПАТ «Дубномолоко», причому відбулося його зростання у динаміці.

На підприємстві ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» відбулося зниження обсягу чистого доходу із 653 млн.грн до 620 млн.грн, що оцінюється негативно.

Нестабільна динаміка чистого доходу спостерігалася на підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна». У 2018 році відбулося зростання чистого доходу із 827 млн.грн до 849 млн.грн, проте у 2019 році відбулося скорочення до 828 млн.грн.

Динаміка чистого прибутку (збитку) наведена на рисунку 2.3.

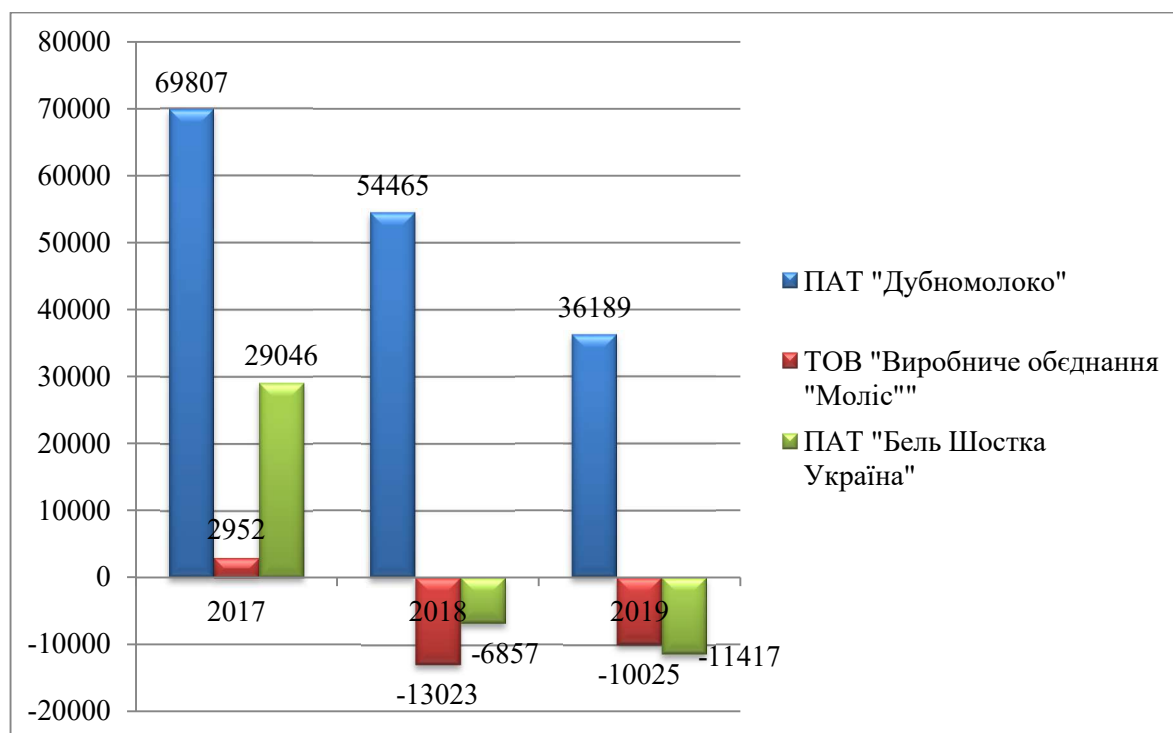

Рис. 2.3. Динаміка чистого прибутку (збитку) на підприємствах протягом 2017 - 2019 років*

*- складено автором на основі [32-40].

Протягом досліджуваного періоду лише підприємство ПАТ «Дубномолоко» було прибутковим, хоча чистий прибуток підприємства скоротився із 69 млн.грн до 36 млн.грн, що є негативним. Натомість два інші підприємства отримували прибуток тільки у 2017 році, а вже у 2018-2019 роках вели збиткову діяльність. Причому ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» у 2019 році вдалося скоротити збиток із 13 млн.грн до 10 млн.грн. Проте ПАТ «Бель Шостка Україна» у 2019 році навпаки наростила збиток із 6 млн.грн до 11 млн.грн, що оцінюється негативно.

Таким чином, об'єктами дослідження фінансового стану було обрано три підприємства молочної галузі, зокрема ПАТ «Дубномолоко», ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» та ПАТ «Бель Шостка Україна». Провівши загальну характеристику діяльності підприємств ми виявили, що у всіх підприємствах присутній надмірний знос основних засобів, а також відбувається зниження рівня мобільності майна, зменшується чисельність працівників, зменшується прибутковість, яка переростає у збиткову діяльність. Виявлені проблеми

потребують подальшого аналізу та дослідження для визначення їх впливу на фінансовий стан сьогодні та в майбутньому.

2.2. Аналіз показників ліквідності, платоспроможності та ділової активності підприємств

Важливими групами показників для оцінки фінансового стану підприємства є показники ліквідності та платоспроможності, а також показники ділової активності.

Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства здійснюється за двома напрямками, за аналізом ліквідності балансу та аналізом коефіцієнтів ліквідності.

Тому насамперед визначимо чи були баланси підприємств протягом досліджуваного періоду ліквідними.

Згідно даних додатка А протягом досліджуваного періоду на жодному підприємстві баланс підприємства не був абсолютно ліквідним, оскільки не виконувалися наступні умови ліквідності: $A1 \geq P1$, $A3 \geq P3$, $A4 \leq P4$.

Так на всіх підприємствах протягом 2017-2019 років, високоліквідні активи були меншими за негайні пасиви.

Варто зазначити, що друга умова ліквідності ($A2 \geq P2$) протягом 2017-2019 років виконувалася на всіх підприємствах, а це означає, що активи підприємства, що швидко реалізуються, тобто поточна дебіторська заборгованість була більшою за короткострокові пасиви підприємства, що оцінюється позитивно.

Третя умова ліквідності, $A3 \geq P3$ виконувалася на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» протягом 2017-2019 років, це означає, що активи, які повільно реалізуються були більшими за довгострокові зобов'язання та забезпечення підприємства. На підприємстві ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» третя

умова ліквідності балансу виконувалася у 2018-2019 роках, відповідно не виконувалася у 2017 році. Натомість на підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» дана умова виконувалася у 2017 році, та не виконувалася у 2018-2019 роках.

Четверта умова ліквідності балансу, яка є мінімальною умовою дотримання фінансової стійкості виконувалася на всіх підприємствах тільки у 2017 році, а у 2018-2019 роках дана умова не виконувалася, що свідчить про порушення умов фінансової стійкості підприємств.

Задля точного визначення стану ліквідності та платоспроможності підприємств виконаємо аналіз відносних показників ліквідності та платоспроможності.

Таблиця 2.3

Показники ліквідності та платоспроможності підприємств за 2017-2019 років

Показник	Нормативне значення	Підприємство	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення	
						2018/ 2017	2019/ 2018
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	ПАТ "Дубномолоко"	0,02	0,00	0,01	-0,02	0,01
		ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,48	0,06	0,01	-0,42	-0,05
		ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,02	0,23	0,27	0,20	0,05
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1-2	ПАТ "Дубномолоко"	0,54	0,36	0,31	-0,18	-0,05
		ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	2,10	0,75	0,53	-1,34	-0,22
		ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,81	0,81	0,82	0,00	0,02

Продовження таблиці 2.3

Коефіцієнт загальної ліквідності	0,5-0,7	ПАТ "Дубномолоко"	1,08	0,70	0,61	-0,37	-0,09
		ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс"	5,80	4,05	1,98	-1,75	-2,07
		ПАТ "Бель Шостка Україна"	1,46	1,15	1,17	-0,31	0,02

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

Згідно даних таблиці 2.3, протягом досліджуваного періоду на всіх підприємствах коефіцієнт абсолютної ліквідності перебував у межах нормативних значень значень, окрім 2017 року на підприємстві ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс», коли спостерігалось перевищення показника. Це означає, що на дату балансу усі підприємства були платоспроможними.

Значення коефіцієнта ліквідності не досягало нормативного значення протягом досліджуваного періоду на всіх підприємствах. Це свідчить про погану перспективу платоспроможності підприємств, за умов своєчасного погашення дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт загальної ліквідності на усіх підприємствах протягом досліджуваного періоду теж перебував поза нормативного значення, що свідчить про нестачу ресурсів підприємства для погашення його поточних зобов'язань.

Таким чином, аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємств протягом 2017-2019 років свідчить про неліквідність балансу підприємств, та про порушення умов ліквідності та перспективу неплатоспроможності підприємств.

Для оцінки поточної господарської діяльності підприємств скористаємося аналізом показників ділової активності.

Згідно даних додатка Б протягом досліджуваного періоду на усіх підприємствах не виконувалося «золоте правило економіки», а саме:

Темп приросту Чистого прибутку > Темп приросту чистого доходу > Темп приросту активів > 100%. Адже необхідної віддачі від інвестованого капіталу не

відбулося, через зменшення темпів приросту чистого доходу, а також зменшення темпів приросту чистого прибутку та наявність збитку на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» та підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна». Тому динаміка загальних показників господарської діяльності підприємств протягом 2017-2019 років оцінюється негативно.

Таблиця 2.4

Показники ділової активності підприємств за 2017-2019 роки

Показник	Підприємство	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення	
					2018/ 2017	2019/ 2018
Коефіцієнт оборотності активів	ПАТ "Дубномолоко"	2,54	2,48	2,44	-0,05	-0,04
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	2,90	2,85	3,09	-0,05	0,25
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	2,30	1,98	1,73	-0,32	-0,25
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	ПАТ "Дубномолоко"	73,03	48,76	28,15	-24,27	-20,62
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	7,52	7,86	8,88	0,34	1,02
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	3,95	5,06	7,31	1,11	2,25
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	ПАТ "Дубномолоко"	5,02	4,54	4,51	-0,48	-0,03
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	4,19	4,25	4,92	0,06	0,67
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	4,02	3,28	1,38	-0,74	-1,91
Коефіцієнт оборотності запасів	ПАТ "Дубномолоко"	15,51	9,38	9,42	-6,13	0,04
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	6,63	5,97	6,37	-0,66	0,40
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	9,64	9,39	9,36	-0,25	-0,03
Фондовіддача	ПАТ "Дубномолоко"	11,54	12,23	11,76	0,69	-0,48
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	9,94	9,05	9,13	-0,90	0,09
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	10,17	10,35	8,55	0,17	-1,79
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	ПАТ "Дубномолоко"	11,14	9,13	9,00	-2,01	-0,13
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	17,13	18,46	22,99	1,33	4,53
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	7,68	6,27	5,62	-1,41	-0,65

Продовження таблиці 2.4

Коефіцієнт кредиторської заборгованості	ПАТ "Дубномолоко"	5,25	3,83	2,95	-1,41	-0,88
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	20,43	21,55	20,46	1,11	-1,09
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	8,43	4,14	2,65	-4,28	-1,49

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

Оскільки нормативних значень для показників ділової активності не встановлюють, адже загально прийнято, чим менші строки обертання, тим швидше вивільняються кошти і розширюються можливості підприємства для подальшого їх використання.

Ефективність використання активів підприємством ПАТ «Дубномолоко» протягом 2017-2019 років свідчить про зменшення кількості товарів, що було продано на одну гривню використаних активів із 2,54 до 2,44. На підприємстві ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» навпаки збільшилася кількість продукції, що було продано на одну гривню використаних активів із 2,90 до 3,09. Зменшення коефіцієнта оборотності протягом досліджуваного періоду спостерігалось на підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» із 2,30 до 1,73, що є позитивним для підприємства.

Найвища ефективність використання власного капіталу була на підприємстві ПАТ «Дубномолоко», хоча кількість товарів, що було продано на кожну гривню власного капіталу скоротилася із 73 одиниць до 28 одиниць. На підприємстві ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» відбулося незначне зростання ефективності використання власного капіталу, із 8 одиниць до 9 одиниць, що оцінюється позитивно. Зростання показника також спостерігалось на підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» із 4 одиниць до 7 одиниць.

Протягом досліджуваного періоду на підприємствах ПАТ «Дубномолоко» та ПАТ «Бель Шостка Україна» спостерігалось скорочення оборотності оборотних активів, що свідчить про зростання потреби підприємств у фінансових ресурсах, що оцінюється негативно. На підприємстві ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» навпаки відбулося зростання оборотів

оборотних активів із 4,19 до 4,92, що свідчить про вивільнення частини фінансових ресурсів підприємства, що можуть бути спрямовані на інтенсифікацію поточної діяльності.

Частота обертання запасів необхідних для забезпечення поточного обсягу продажу протягом досліджуваного періоду на усіх підприємствах мала тенденцію до скорочення, що свідчить про зниження ефективності поточної політики управління запасами на підприємствах. Серед досліджуваних підприємств у 2019 році найвище значення коефіцієнта оборотності запасів спостерігалось у підприємства ПАТ «Дубномолоко», а найнижче – на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс».

Протягом досліджуваного періоду найвищий рівень фондівдачі був на підприємстві ПАТ «Дубномолоко», хоча динаміка показника мала тенденцію до скорочення із 11,22 грн до 11,07 грн. Позитивне зростання обсягу чистого доходу в розрахунку на одиницю вартості ОЗ спостерігався на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» із 9,18 грн до 9,50. На підприємстві відбулося скорочення фондівдачі із 10,36 до 7,57, що є негативним для підприємства.

Найчастіше дебітори розраховуються із підприємством на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс», причому протягом досліджуваного періоду частота таких розрахунків зросла із 17 до 23 разів на рік. На інших підприємствах спостерігалось зменшення частоти розрахунків дебіторів із підприємствами. Так на ПАТ «Дубномолоко» частота обертання дебіторської заборгованості знизилася із 11 до 9 разів. А на підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» із 7 до 5 разів.

Що стосується розрахунків підприємств із кредиторами, то найчастіше розраховується зі своїми кредиторами ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» - 20 разів на рік. Динаміка розрахунків із кредиторами на інших підприємствах мала тенденцію до скорочення, на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» із 5 до 3 разів на рік, а на ПАТ «Бель Шостка Україна» із 8 до 3 разів на рік.

В цілому аналіз показників ділової активності підприємств оцінюється по різному. Так на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» спостерігалось зростання

ефективності активів, власного капіталу, був найвищий рівень фондівіддачі хоча відбувалося і скорочення оборотності оборотних активів, запасів, а також зменшення частоти розрахунків дебіторів із підприємством, та частоти розрахунків підприємства із кредиторами. На підприємстві на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» при оцінці показників ділової активності було виявлено позитивне зростання частоти розрахунків дебіторів із підприємством, та розрахунків підприємства із кредиторами, проте всі інші показники ділової активності мали тенденцію до скорочення, що є негативним для підприємства, оскільки вказує на зменшення ефективності використання активів, власного капіталу та запасів підприємством. На підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» спостерігалось зростання ефективності активів, власного капіталу. Проте відбулося зниження ефективності оборотних активів та запасів, а також оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості.

В цілому аналіз показників ліквідності та платоспроможності, а також показників ліквідності досліджуваних підприємств оцінюється негативно та потребує подальшої оцінки за рахунок показників фінансового стану та рентабельності задля комплексної оцінки фінансового стану підприємств.

2.3. Дослідження фінансової стійкості та рентабельності підприємств

Важливим етапом дослідження фінансового стану є аналіз фінансової стійкості підприємства, що характеризує достатність власного капіталу у складі джерел фінансування.

Аналіз показників фінансової стійкості проводиться шляхом аналізу абсолютних та відносних показників фінансової стійкості (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка абсолютних показників фінансової стійкості підприємств за
2017-2019 роки, тис.грн.

Показник	Підприємство	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення	
					2018/ 2017	2019/ 2018
1.1 Власні джерела формування запасів	ПАТ "Дубномолоко"	-307641	-319547	-304971	-11906	14576
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	15069	-377	-8520	-15446	-8143
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	67123	-70749	-55202	-137872	15547
1.2 Власні та довгострокові позикові джерела формування запасів	ПАТ "Дубномолоко"	29154	-186077	-294388	-215231	-108311
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	136849	102696	57414	-34153	-45282
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	72120	36485	45630	-35635	9145
1.3 Основні джерела формування запасів	ПАТ "Дубномолоко"	29154	-186077	-294388	-215231	-108311
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	136849	110050	86262	-26799	-23788
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	138805	36485	45630	-102320	9145
2.1 Надлишок (+) / нестача (-) власних джерел формування запасів	ПАТ "Дубномолоко"	-510548	-529646	-529831	-19098	-185
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	-89363	-110978	-92803	-21615	18175
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	-29765	-154818	-148109	-125053	6709
2.2 Надлишок (+) / нестача (-) власних та довгострокових позикових джерел формування запасів	ПАТ "Дубномолоко"	-173753	-396176	-519248	-222423	-123072
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	32417	-7905	-26869	-40322	-18964
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	-24768	-47584	-47277	-22816	307
2.3 Надлишок (+) / нестача (-) основних джерел формування запасів	ПАТ "Дубномолоко"	-173753	-396176	-519248	-222423	-123072
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	32417	-551	1979	-32968	2530
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	41917	-47584	-47277	-89501	307

Продовження таблиці 2.5

Тип фінансової стійкості	ПАТ "Дубномолоко"	Кризовий	Кризовий	Кризовий	x	X
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс"	Нормальна	Кризовий	Нестійка	x	x
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	Нестійка	Кризовий	Кризовий	x	x

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

Як бачимо із таблиці 2.5, на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» протягом досліджуваного періоду спостерігався кризовий тип фінансової стійкості, це означає, що основних джерел фінансування підприємства не вистачає для формування запасів, тому підприємство вимушене залучати кредиторську заборгованість у вигляді просочених платежів з оплати праці, розрахунків з бюджетом, перед постачальниками. Кризовий тип фінансової стійкості свідчить про неплатоспроможність підприємства, та про можливість банкрутства підприємства.

У 2017 році на підприємстві ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» спостерігався нормальний тип фінансової стійкості, що означає, що для формування запасів підприємство використовує власний капітал та довгострокові зобов'язання і забезпечення, тобто стабільні джерела фінансування. Проте у 2018 році фінансова стійкість підприємства стала кризовою, підприємство стало залучати кредиторську заборгованість, а також свідчить про неплатоспроможність та можливість банкрутства. У 2019 році фінансова стійкість підприємства дещо покращилася до нестійкого типу, що означає що поряд із стабільними джерелами формування запасів підприємство використовує короткострокові кредити банків та позики. При цьому платоспроможність підприємства порушена, але її можна відновити.

На підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» у 2017 році спостерігався нестійкий тип фінансової стійкості, який у 2018-2019 років перетворився у кризовий тип, що є ознакою неплатоспроможності та ймовірності настання банкрутства.

Для детальнішої оцінки фінансового стану підприємства доцільно провести аналіз відносних показників фінансової стійкості.

Згідно даних додатку В, на усіх підприємствах протягом 2017-2019 років спостерігалася низька частка власного капіталу у структурі джерел фінансування. Так на ПАТ «Дубномолоко» частка власного капіталу становила від 2% у 2017 році до 9% у 2019 році, що є негативним для підприємства. Частка власного капіталу у складі джерел фінансування на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» скоротися із 37% до 34%, та теж є меншою нормативного значення. Суттєве скорочення частки власного капіталу спостерігалось на ПАТ «Бель Шостка Україна», скорочення відбулося із 57% до 23%.

Відповідно частка зобов'язань на підприємствах перевищує нормативне значення. Так на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» частка зобов'язань скоротилася із 98% до 91%, що значно перевищує нормативне значення, та свідчить про велику залежність підприємства від кредиторів та ймовірність порушення фінансової стійкості підприємства. На ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» частка зобов'язань зросла із 63% до 66%, що теж є великою часткою та є негативним для підприємства. Частка зобов'язань на ПАТ «Бель Шостка Україна» зросла із 43% до 77%, що свідчить про збільшення залежності підприємства від кредиторів.

Коефіцієнт фінансової залежності на усіх підприємствах протягом досліджуваного періоду перевищував нормативне значення. Найбільше перевищення показника спостерігалось на ПАТ «Дубномолоко», хоча показник мав динаміку скорочення із 50,22 до 10,56. На ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» значення коефіцієнта залежності зросло із 2,70 до 2,92, що оцінюється негативно. Негативне зростання показника спостерігалось на ПАТ «Бель Шостка Україна», із 1,75 до 4,40.

Коефіцієнт фінансової стійкості, що свідчить про частку стабільних джерел у структурі джерел фінансування протягом досліджуваного періоду на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» мав негативну динаміку до зменшення із 0,48 до 0,11. Частка стабільних джерел у структурі джерел фінансування на

підприємстві ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» зменшилася із 88% до 69%, що незначно менше нормативу. Негативне зменшення показника спостерігалось на ПАТ «Бель Шостка Україна», із 59% до 44%, що свідчить про зменшення стабільних джерел у структурі джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансового ризику на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» значно перевищував нормативне значення, що є загрозовим для підприємства. Перевищення нормативного значення коефіцієнта фінансового ризику також спостерігалось на підприємствах ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» у 2017-2019 роках та ПАТ «Бель Шостка Україна» у 2018-2019 роках, що оцінюється негативно.

Коефіцієнт маневреності капіталу на підприємствах ПАТ «Дубномолоко» та ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» був поза межами нормативного значення. Натомість на підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» коефіцієнт маневреності протягом досліджуваного періоду був у межах нормативного значення та збільшився у динаміці із 33% до 42%, що свідчить про зростання частки власного капіталу, якою підприємство може вільно маневрувати.

Динаміка коефіцієнта забезпечення запасами на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» була негативною, у 2017 році лише 11% запасів формувалась за рахунок власного капіталу, а у 2018-2019 роки власного капіталу не вистачало на формування запасів. Частка запасів, що сформована за рахунок власного капіталу на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» скоротилась та становила 68% у 2019 році. Скорочення показника також спостерігалось на ПАТ «Бель Шостка Україна» із 74% до 49%, що оцінюється негативно.

Таким чином аналіз абсолютних показників фінансової стійкості підприємств протягом 2017-2019 років свідчить про кризовий або нестійкий фінансовий стан підприємств, що є загрозовим для підприємства із ймовірністю настання банкрутства. Негативно оцінюються динаміка відносних показників підприємств, оскільки їх аналіз свідчить про велику залежність підприємств від кредиторів, що порушує їх фінансову стійкість та збільшує фінансовий ризик.

Кінцевою групою показників для оцінки фінансового стану підприємства є показники рентабельності. Вони відображають ефективність використання підприємством, матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

Таблиця 2.6

Динаміка показників рентабельності підприємств за 2017-2019 роки

Показник	Підприємство	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення,%	
					2018/2017	2019/2018
Рентабельність (збитковість) власного капіталу	ПАТ "Дубномолоко"	298,6	137,1	49,7	-161,5	-87,4
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	3,4	-15,9	-14,3	-19,3	1,6
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	13,9	-4,1	-10,1	-17,9	-6,0
Рентабельність реалізованої продукції	ПАТ "Дубномолоко"	5,1	4,0	2,8	-1,1	-1,2
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	10,6	8,5	8,2	-2,1	-0,3
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	20,7	20,1	20,6	-0,6	0,5
Рентабельність (збитковість) господарської діяльності	ПАТ "Дубномолоко"	4,1	2,8	1,8	-1,3	-1,0
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,5	-2,0	-1,6	-2,5	0,4
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	3,5	-0,8	-1,4	-4,3	-0,6
Рентабельність (збитковість) активів	ПАТ "Дубномолоко"	9,5	6,6	4,2	-2,9	-2,4
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	1,2	-6,2	-5,3	-7,4	0,9
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	7,6	-1,4	-2,4	-9,1	-0,9
Рентабельність основних засобів	ПАТ "Дубномолоко"	56,4	49,2	33,3	-7,2	-16,0
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	95,0	70,7	69,0	-24,3	-1,7
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	174,5	173,2	145,9	-1,3	-27,2

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

Динаміка показників рентабельності підприємств протягом 2017-2019 років оцінюється негативно, адже спостерігалось зменшення або незначне збільшення показників у динаміці. Серед досліджуваних підприємств лише ПАТ «Дубномолоко» протягом 2017-2019 років мало рентабельність власного

капіталу, хоча відбулося її скорочення із 298,6% до 49,7%. На інших досліджуваних підприємствах, лише у 017 році спостерігалася рентабельність власного капіталу, проте у 2018-2019 роках на підприємствах уже була збитковість власного капіталу.

Найвища рентабельність продукції серед досліджуваних підприємств спостерігалася на ПАТ «Бель Шостка Україна» - 20,6%. На підприємстві ПАТ «Дубномолоко» відбулося зменшення рентабельності продукції із 5,1 до 2,8%, а на підприємстві ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» із 10,6 до 8,2%.

Рентабельність господарської діяльності на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» скоротилася із 4,1 до 1,8%, що оцінюється негативно. На підприємствах ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» та ПАТ «Бель Шостка Україна» у 2018-2019 років спостерігалася збитковість господарської діяльності.

Рентабельність активів ПАТ «Дубномолоко» скоротилася із 9,5 до 4,2%, а збитковість активів на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» знизилася із 6,2 до 5,3%, а на підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» навпаки зросла із 1,4 до 2,4%.

Найвища рентабельність основних засобів спостерігалася на підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна», хоча відбулося її скорочення в динаміці із 174,5% до 145,9%. Негативна динаміка скорочення рентабельності основних засобів спостерігалася і на інших підприємствах, зокрема на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» із 95% до 69%, а на ПАТ «Дубномолоко» із 56,4% до 33,3%.

В цілому динаміка показників рентабельності підприємств оцінюється негативно, оскільки на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» та ПАТ «Бель Шостка Україна» спостерігалася збиткова діяльність. А на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» спостерігалася зменшення рентабельності діяльності.

Таким чином, для проведена діагностика фінансового стану підприємств молочної галузі, а саме ПАТ «Дубномолоко», ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» та ПАТ «Бель Шостка Україна» свідчить про надмірний знос основних засобів, а також зниження рівня мобільності майна, зменшення чисельності працівників, зменшення прибутковості, що переростає у збиткову діяльність.

До того ж на підприємствах порушена ліквідність та платоспроможність, що є ознакою настання банкрутства. Фінансова стійкість підприємств знаходиться у кризовому або нестійкому стані, що свідчить про велику залежність підприємств від кредиторів. Зважаючи на зменшення рентабельності діяльності на ПАТ «Дубномолоко» та збиткову діяльність на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» та ПАТ «Бель Шостка Україна» на підприємствах слід негайно вводити заходи для стабілізації їх фінансового стану через ймовірність настання банкрутства.

Виявлені проблеми потребують подальшого аналізу та дослідження для визначення їх впливу на фінансовий стан сьогодні та в майбутньому.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Діагностика ймовірності настання банкрутства підприємств

У сучасних умовах ринкової конкуренції виявлення загрози банкрутства та розробка антикризових заходів є одним із головних завдань управління підприємством. Для прогнозування банкрутства у світовій практиці використовують ряд моделей зокрема, модель Альтмана, модель Спрінгейта та модель Ліса, модель Таффлера та Тішоу, а також модель Терещенка. Виконаємо діагностику ймовірності настання банкрутства досліджуваних підприємств за визначеними моделями.

Модель Альтмана була розроблена на основі обстеження та діагностики автором 66 підприємств, із використанням 22 фінансових показників. Дана модель являє собою п'ятифакторну модель дескриптивного аналізу ймовірності настання банкрутства.

Модель Альтмана розраховується за формулою:

$$Z = 0,717x_1 + 0,847x_2 + 3,107x_3 + 0,42x_4 + 0,995x_5 \quad (3.1)$$

де x_1 – відношення власного оборотного капіталу до загальної вартості активів;

x_2 – відношення нерозподіленого прибутку до загальної вартості активів;

x_3 – відношення прибутку до виплати відсотків до загальної вартості активів;

x_4 – відношення власного капіталу до зобов'язань;

x_5 – відношення чистого доходу до загальної вартості активів [41].

Згідно моделі Альтмана, якщо $z < 1,23$, то підприємству загрожує банкрутство у найближчі 2-3 роки, якщо $1,23 < z < 2,9$, то підприємство знаходиться в зоні невизначеності, якщо ж $z > 2,9$, то підприємство має стійкий фінансовий стан.

Таблиця 3.1

Діагностика ймовірності настання банкрутства підприємств протягом
2017-2019 років за моделлю Альтмана

Показник	Підприємство	2017	2018	2019
x1	ПАТ "Дубномолоко"	0,03	-0,16	-0,25
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,41	0,35	0,22
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,14	0,05	0,07
x2	ПАТ "Дубномолоко"	0,16	0,13	0,11
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,15	0,12	0,09
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,96	-0,56	-0,53
x3	ПАТ "Дубномолоко"	0,26	0,14	0,09
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,40	0,23	0,15
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,00	-0,04	0,17
x4	ПАТ "Дубномолоко"	0,01	0,04	0,04
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,25	0,23	0,22
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,56	0,14	0,12
x5	ПАТ "Дубномолоко"	2,31	2,34	2,39
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	2,72	3,01	3,26
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	2,16	1,78	1,72
z	ПАТ "Дубномолоко"	2,76	2,48	2,38
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	3,94	3,95	3,94
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	3,82	1,37	1,56

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

Згідно результатів дослідження за моделлю Альтмана, підприємство ПАТ «Дубномолоко» у 2017-2019 роках знаходилося у зоні невизначеності. Підприємство ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» протягом 2017-2019 років мало стійкий фінансовий стан. А підприємство ПАТ «Бель Шостка Україна» із стійкого фінансового стану у 2017 році перейшло зону невизначеності у 2018-2019 роках.

Наступною є модель діагностики банкрутства за моделлю Спрінгейта. Дана модель була розроблена у 1978 році за допомогою покрокового дискримінантного аналізу. Модель Спрінгейта розраховується за наступною формулою:

$$Z = 1,03x_1 + 3,07x_2 + 0,66x_3 + 0,4x_4 \quad (3.2)$$

де x_1 - відношення робочого капіталу до загальної вартості активів;

x_2 – відношення прибутку до виплати відсотків до загальної вартості активів;

x_3 – відношення прибутку до оподаткування до поточних зобов'язань;

x_4 – відношення чистого доходу до загальної вартості активів [13].

Якщо $z < 0,862$, то підприємство – потенційний банкрут. Якщо $z > 2,451$, то загроза банкрутства мінімальна і підприємство – фінансово надійне.

Таблиця 3.2

Діагностика ймовірності настання банкрутства підприємств протягом
2017-2019 років за моделлю Спрінгейта

Показник	Підприємство	2017	2018	2019
x_1	ПАТ "Дубномолоко"	0,04	-0,23	-0,36
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс"	0,59	0,50	0,31
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,19	0,08	0,10
x_2	ПАТ "Дубномолоко"	0,26	0,14	0,09
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс"	0,39	0,23	0,15
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,00	-0,04	0,17
x_3	ПАТ "Дубномолоко"	0,03	0,04	0,02
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс"	0,08	-0,31	-0,14
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,07	-0,04	-0,02
x_4	ПАТ "Дубномолоко"	0,93	0,94	0,96
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс"	1,10	1,21	1,31
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,87	0,71	0,69
z	ПАТ "Дубномолоко"	1,26	0,88	0,71
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс"	2,16	1,63	1,63
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	1,13	0,71	0,94

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

За результатами дослідження ймовірності настання банкрутства за моделлю Спрінгейта ПАТ «Дубномолоко» у 2017-2018 роках було фінансово надійним, проте у 2019 році, показники підприємства погіршилися і значення показника зсвідчить про потенційну можливість банкрутства. Підприємство

ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» протягом 2017-2019 роках було фінансово надійним і загрози його банкрутства є мінімальною. У 2017 та 2019 роках ПАТ «Бель Шостка Україна» було фінансово надійним, проте у 2018 році спостерігалось погіршення показників діяльності підприємства, що стало загрозою банкрутства.

Модель Ліса характеризується високою точністю прогнозів і розраховується за формулою:

$$Z = 0,063x_1 + 0,092x_2 + 0,057x_3 + 0,001x_4 \quad (3.3)$$

де x_1 – відношення оборотних активів до загальної вартості активів;

x_2 – відношення операційного прибутку до загальної вартості активів;

x_3 – відношення нерозподіленого прибутку до загальної вартості активів;

x_4 – відношення власного капіталу до зобов'язань [42].

Якщо $z < 0,037$, то підприємству загрожує банкрутство. Якщо $z > 0,037$, то у підприємства стійкий фінансовий стан.

Таблиця 3.3

Діагностика ймовірності настання банкрутства підприємств протягом
2017-2019 років за моделлю Ліса

Показник	Підприємство	2017	2018	2019
x1	ПАТ "Дубномолоко"	0,035	0,034	0,035
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,044	0,041	0,039
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,038	0,038	0,041
x2	ПАТ "Дубномолоко"	0,009	0,006	0,004
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,012	0,006	0,005
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,007	0,000	0,001
x3	ПАТ "Дубномолоко"	0,011	0,009	0,007
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,010	0,008	0,006
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,065	-0,038	-0,035

Продовження таблиці 3.3

x4	ПАТ "Дубномолоко"	0,000	0,000	0,000
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,001	0,001	0,001
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,001	0,000	0,000
z	ПАТ "Дубномолоко"	0,055	0,048	0,046
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,066	0,056	0,050
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,111	0,001	0,007

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

Із трьох досліджуваних підприємств, підприємствам ПАТ «Дубномолоко» та ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» протягом 2017-2019 років банкрутство не загрожувало, адже у них спостерігався стійкий фінансовий стан. Проте на ПАТ «Бель Шостка Україна» у 2017 році був стійкий фінансовий стан, але у 2018-2019 роках спостерігалось погіршення показників, що свідчить про загрозу банкрутства підприємства.

Модель Таффлера і Тішоу є чотирифакторною і розраховується за формулою:

$$Z = 0,53x_1 + 0,13x_2 + 0,18x_3 + 0,16x_4 \quad (3.4)$$

де x_1 – відношення операційного прибутку до поточних зобов'язань;

x_2 – відношення оборотних активів до зобов'язань;

x_3 – відношення поточних зобов'язань до загальної вартості активів;

x_4 – відношення чистого доходу до загальної вартості активів [42].

Якщо $z < 0,2$, то у підприємства висока ймовірність банкрутства, якщо $z > 0,3$, то у підприємства низька ймовірність банкрутства та непогані довгострокові перспективи.

За результатами діагностики ймовірності настання банкрутства за моделлю Таффлера і Тішоу, підприємствам ПАТ «Дубномолоко» та ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» банкрутство не загрожує. Однак у

підприємства ПАТ «Бель Шостка Україна» за результатами показників 2018-2019 існує висока ймовірність банкрутства.

Таблиця 3.4

Діагностика ймовірності настання банкрутства підприємств протягом 2017-2019 років за моделлю Таффлера і Тішоу

Показник	Підприємство	2017	2018	2019
x1	ПАТ "Дубномолоко"	0,10	0,05	0,03
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,57	0,23	0,08
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,10	0,00	0,01
x2	ПАТ "Дубномолоко"	0,07	0,08	0,08
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,14	0,13	0,12
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,18	0,10	0,11
x3	ПАТ "Дубномолоко"	0,09	0,14	0,16
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,02	0,03	0,06
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,07	0,09	0,10
x4	ПАТ "Дубномолоко"	0,37	0,38	0,38
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,44	0,48	0,52
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,35	0,29	0,28
z	ПАТ "Дубномолоко"	0,64	0,63	0,65
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	1,17	0,88	0,79
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,70	0,48	0,50

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

Найбільш поширеною в Україні є діагностика банкрутства підприємства за моделлю О.Терещенка. Це універсальна модель, що включає 6 показників і побудована на основі даних 850 підприємств різних галузей.

$$Z = 1,5x_1 + 0,08x_2 + 10x_3 + 5x_4 + 0,3x_5 + 0,1x_6 \quad (3.5)$$

де X_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань;

X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань;

X_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;

X4 – відношення прибутку до виручки;

X5 – відношення виробничих запасів до виручки;

X6 – відношення виручки до основного капіталу [43].

Якщо $Z > 2$ – банкрутство не загрожує. Якщо $1 < Z < 2$ – фінансова стійкість порушена, якщо $0 < Z < 1$ – існує загроза банкрутства.

Таблиця 3.5

Діагностика ймовірності настання банкрутства підприємств протягом
2017-2019 років за моделлю Терещенка

Показник	Підприємство	2017	2018	2019
x1	ПАТ "Дубномолоко"	3,55	3,83	3,97
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	6,52	7,03	7,47
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	7,61	3,56	3,36
x2	ПАТ "Дубномолоко"	0,08	0,09	0,09
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,13	0,12	0,12
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,19	0,11	0,10
x3	ПАТ "Дубномолоко"	0,23	0,35	0,19
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,12	-0,62	-0,53
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,44	-0,24	-0,14
x4	ПАТ "Дубномолоко"	0,05	0,08	0,04
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,02	-0,10	-0,08
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,10	-0,07	-0,04
x5	ПАТ "Дубномолоко"	0,04	0,03	0,03
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,05	0,05	0,04
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,04	0,03	0,03
x6	ПАТ "Дубномолоко"	0,23	0,24	0,24
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,27	0,30	0,33
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,22	0,18	0,17
Z	ПАТ "Дубномолоко"	4,17	4,61	4,57
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	7,12	6,80	7,35
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	8,59	3,56	3,48

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

За результатами дослідження ймовірності настання банкрутства за моделлю Терещенка, усіх трьом досліджуваним підприємства банкрутство не загрожує.

3.2. Шляхи покращення фінансового стану підприємств

Існує велика кількість способів та шляхів покращення фінансового стану підприємства, проте одним із основних є оптимізація структури капіталу.

Аналіз літературних джерел дозволяє визначити поняття "оптимізація структури капіталу" як етап аналізу капіталу, що полягає у визначенні такого співвідношення між власними коштами та позиковими коштами, за якого буде досягнуто максимальна ефективність діяльності підприємства, в тому числі й максимальний прибуток. Оптимізація структури капіталу може бути здійснена за допомогою використання критерію зростання рівня рентабельності власного капіталу [44].

Одним із першочергових завдань для покращення фінансового стану підприємства є пошук оптимального співвідношення власного та позикового капіталу, що забезпечило б мінімальний фінансовий ризик при максимальній рентабельності капіталу.

Ефект фінансового левириджу (ЕФЛ) розраховують за формулою:

$$\text{ЕФЛ} = (1 - C_{\text{ш}}) * (\text{ROA} - \text{П}) * \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}}, \quad (3.6)$$

де $C_{\text{ш}}$ – ставка податку на прибуток,

ROA – коефіцієнт валової рентабельності авансованого капіталу (активів), %;

П – середній розмір відсотків за кредит, сплачених підприємством за використання позиченого капіталу, %;

ПК – середня сума позикового капіталу, грн.;

ВК – середня сума власного капіталу, грн. [45].

Для оцінки ефективності визначення оптимального співвідношення позикового та власного капіталу розрахуємо рівень фінансового важеля для досліджуваних підприємств.

Як видно із додатку Г на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» протягом 2017-2019 років спостерігався від'ємний ефект фінансового левериджу, що обумовлено перевищенням ставки за кредит над рентабельністю активів та зменшення рентабельності власного капіталу підприємства.

На підприємстві ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» протягом досліджуваного періоду спостерігалася нестабільна динаміка ефекту фінансового левериджу. Позитивний ефект фінансового левериджу був обумовлений перевищенням рентабельності активів підприємства над вартістю позикових ресурсів. Проте варто зазначити, що даний ефект був невеликим від 0,06 - 0,09, на що також впливала збитковість власного капіталу та збиткова діяльність підприємства у 2018-2019 роки.

Найбільший ефект фінансового левериджу спостерігався на підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» від 0,11 до 0,26, що було обумовлено перевищенням рентабельності активів підприємства над вартістю позикових ресурсів.

Динаміка ефекту фінансового левериджу підприємств свідчить про необхідність нарощення власного капіталу на кожному досліджуваному підприємстві. Тому збільшення власного капіталу є запорукою забезпечення стійкого фінансового стану підприємств.

Від того наскільки ефективно використовуються фінансові ресурси на підприємстві, залежить фінансовий стан самого підприємства. Тому підвищення ефективності використання фінансових ресурсів є одним із основних завдань кожного підприємства.

Для ефективного використання фінансових ресурсів необхідно вдосконалювати і розвивати наявні, а також розробляти нові підходи. Ефективність використання фінансових ресурсів полягає у ефективному використанні грошових коштів.

Основним завданням, яке підвищує ефективність використання своїх ресурсів є збільшення прибутковості капіталу і обсягу виручки. Ефективність використання фінансових ресурсів можна охарактеризувати за допомогою оборотності активів та показників рентабельності.

Для удосконалення оптимізації джерел формування та використання фінансових ресурсів доцільно запропонувати такі шляхи:

- 1) вибір ефективних джерел залучення фінансових ресурсів за допомогою проведення розрахунків вартості залучення фінансових ресурсів із кожного джерела;
- 2) забезпечення контролю за станом фінансових ресурсів;
- 3) удосконалення технології та організації виробництва за допомогою досягнень науково-технічного прогресу;
- 4) збільшення обсягів реалізації продукції;
- 5) скорочення позареалізаційних витрат;
- 6) модернізація виробництва;
- 7) використання прогресивних форм організації праці;
- 8) вибір правильного методу нарахування амортизації;
- 9) виявлення пріоритетних напрямів використання фінансових ресурсів у сучасних умовах.

Ефективне використання фінансових ресурсів відображається у підвищенні рівня рентабельності та залежить від дії багатьох факторів.

Від формування, використання та управління фінансовими ресурсами залежить фінансовий стан підприємства. Оскільки у 2017-2019 роках на підприємствах спостерігався нестійкий та кризовий фінансовий стан, необхідно запропонувати заходи щодо його покращення.

Одним із найголовніших заходів щодо покращення фінансового стану підприємства є пошук внутрішніх резервів шляхом ґрунтовного аналізу всіх складових його діяльності.

Для того щоб покращувати свій фінансовий стан підприємству необхідно зменшувати вихідні грошові потоки та збільшувати вхідні грошові потоки.

Зменшення вихідних грошових потоків може відбуватися за рахунок: зниження витрат на собівартість продукції; підбір якісного кваліфікованого персоналу, що зменшить витрати на фонд оплати праці; здійснення реальних та фінансових інвестицій тощо. Збільшення вхідних грошових потоків може відбуватися за рахунок: збільшення обсягів реалізації продукції; продажу основних засобів; рефінансування дебіторської заборгованості; залучення зовнішніх інвестицій тощо.

Також одним із важливих шляхів удосконалення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів. Це:

- проведення реструктуризації активів підприємства;
- здійснення заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу;
- перетворення в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів підприємства.

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємств протягом 2017-2019 років свідчить про неліквідність балансу підприємств, та про порушення умов ліквідності та перспективу неплатоспроможності підприємств.

Напрямами збалансування ступеня ліквідності досліджуваних підприємства можуть бути:

- підвищення інтенсивності використання оборотних активів;
- оптимізація дебіторської заборгованості;
- продаж зайвого устаткування, матеріалів і залишків товарів;
- здійснення фінансових інвестицій.

Важливою передумовою підтримки оптимального рівня ліквідності є проведення постійного моніторингу основних напрямків фінансово-господарської діяльності та контроль за співвідношенням засобів, якими володіє підприємство та його поточними і перспективними зобов'язаннями.

Зменшення чистого прибутку та зниження показників рентабельності досліджуваного суб'єкта господарювання може свідчити про падаючий попит на продукцію підприємства, зниження ефективності господарської діяльності в цілому. За таких умов необхідним є визначення шляхів збільшення прибутку.

Вирішення питання зростання прибутковості вимагає комплексного підходу: з одного боку, слід знижувати витрати на виробництво та собівартість продукції завдяки зростанню продуктивності праці робітників, модернізації виробничого обладнання, пошуку постачальників, які пропонують вигідніші умови. З іншого боку, необхідно збільшувати обсяги продаж, проводячи політику з підвищення попиту на продукцію підприємства, а саме:

- інформування потенційних покупців продукції;
- цільова реклама;
- гнучка система знижок;
- після продажне обслуговування;
- розширення збутової мережі;
- вихід на нові ринки;
- комплексні маркетингові дослідження потенційних ринків збуту, вивчення можливостей та наслідків проведення наступальної (агресивної) маркетингової політики [45].

Окрім того, необхідною є оптимізація не лише виробничих, а й збутових та адміністративних витрат на досліджуваному підприємстві, адже їх щорічне зростання значно скорочує прибуток від операційної діяльності.

Таким чином, задля покращення фінансового стану підприємства необхідно збільшити частку власного капіталу у структур джерел фінансування, слідкувати та грошовими потоками та застосовувати комплекс заходів для його покращення, здійснювати пошук нових внутрішніх резервів та здійснювати заходи для збалансування ліквідності та платоспроможності.

3.3. Прогнозування фінансового стану підприємств

Фінансовий стан підприємства характеризується різноманіттям фінансових процесів та множиною показників. Їх вплив можна визначити за допомогою застосування економіко-математичних моделей та методів.

Формування моделей комплексної оцінки фінансового стану дозволяють врахувати вплив внутрішнього та зовнішнього середовища на діяльність підприємства і розробити комплекс оптимальних рішень для покращення фінансового стану.

Для забезпечення комплексного дослідження оцінки фінансового стану підприємства доцільно застосовувати багатофакторний кореляційно-регресійний аналіз. Адже досліджуючи економічний процес чи явище доводиться спостерігати різноманітного впливу факторів на результуючий показник, при чому ці фактори переплітаються між собою, діють спільно й знаходяться у так званому кореляційному зв'язку.

Комплексну оцінку фінансового стану підприємств проведемо за показником – ефективності фінансової діяльності:

$$ФС = 0,29 КА + 0,2КП + 0,36КЛ + 0,15КО \quad (3.7)$$

де ФС – ефективність фінансового стану;

КА – відносний показник автономії;

КП – відносний показник платоспроможності;

КЛ – відносний показник ліквідності;

КО – відносний показник обіговості обігових коштів [47].

Таблиця 3.6

Динаміка показників фінансового стану підприємства

Показник	Підприємство	2017	2018	2019
Коефіцієнт автономії	ПАТ "Дубномолоко"	0,0199	0,0787	0,0947
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,3703	0,3538	0,3426
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,5721	0,2473	0,2274
Коефіцієнт платоспроможності	ПАТ "Дубномолоко"	1,0758	0,7025	0,6140
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	5,7980	4,0465	1,9803
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	1,4562	1,1455	1,1695
Коефіцієнт ліквідності	ПАТ "Дубномолоко"	0,0212	0,0006	0,0079
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,4810	0,0563	0,0101
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,0211	0,2256	0,2722

Продовження таблиці 3.6

Коефіцієнт обіговості обігових коштів	ПАТ "Дубномолоко"	2,3184	2,3518	2,3988
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	2,7386	3,0300	3,2760
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	2,1708	1,7845	1,7292
Ефективність фінансової діяльності підприємства	ПАТ "Дубномолоко"	0,5763	0,5163	0,5129
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	1,8509	1,3867	0,9905
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,7904	0,6497	0,6572

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

Як бачимо із таблиці 3.6, найнижча ефективність фінансової діяльності підприємства спостерігалася на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» із динамікою скорочення із 0,57 до 0,51. Найвища ефективність фінансової діяльності спостерігалася на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» із динамікою скорочення із 1,85 до 0,99. На підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» також спостерігалася зниження ефективності фінансової діяльності підприємства із 0,79 до 0,66. Для вимірювання сили взаємозв'язку між факторами та результативним показником використаємо кореляційну матрицю.

Таблиця 3.7

Вихідні дані для кореляційно-регресійного аналізу

Показник	Підприємство	2017	2018	2019
Коефіцієнт автономії (У)	ПАТ "Дубномолоко"	0,02	0,08	0,09
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,37	0,35	0,34
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,57	0,25	0,23
Коефіцієнт фінансової залежності (Х1)	ПАТ "Дубномолоко"	50,22	12,71	10,56
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	2,70	2,83	2,92
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	1,75	4,04	4,40
Коефіцієнт фінансової стійкості (Х2)	ПАТ "Дубномолоко"	0,48	0,24	0,11
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,88	0,84	0,69
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,59	0,47	0,44
Коефіцієнт оборотності оборотних активів (Х3)	ПАТ "Дубномолоко"	5,02	4,54	4,51
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	4,19	4,25	4,92
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	4,02	3,28	1,38

Продовження таблиці 3.7

Чистий дохід (X4)	ПАТ "Дубномолоко"	1707077,00	1937060,00	2048889,00
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	653722,00	641416,00	620401,00
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	827516,00	849484,00	828358,00
Чистий прибуток (X5)	ПАТ "Дубномолоко"	69807,00	54465,00	36189,00
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	2952,00	-13023,00	-10025,00
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	29046,00	-6857,00	-11417,00
Власний капітал (X6)	ПАТ "Дубномолоко"	14663,00	64786,00	80860,00
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	88402,00	74902,00	64877,00
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	218097,00	117740,00	108944,00
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (X7)	ПАТ "Дубномолоко"	0,02	0,00	0,01
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,48	0,06	0,01
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,02	0,23	0,27

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

За результативну ознаку у ми взяли коефіцієнт автономії . Відповідно x_1 - x_7 – це фактори.

Дані кореляційної матриці наведені у додатку Д.

Так на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» найсильніший зв'язок було виявлено між коефіцієнтом автономії та чистим доходом (x_4) – 0,9926 та власним капіталом (x_6) – 0,9995.

На підприємстві ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» найсильніший зв'язок був виявлений між коефіцієнтом автономії та коефіцієнтом фінансової стійкості (x_2) – 0,9080, чистим доходом (x_4) – 0,9688, чистим прибутком (x_5) – 0,8296, власним капіталом (x_6) – 0,9997, коефіцієнтом абсолютної ліквідності (x_7) – 0,9474.

На підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» найсильніший взаємозв'язок був виявлений між коефіцієнтом автономії та коефіцієнтом фінансової стійкості (x_2) – 0,9846, коефіцієнтом оборотності оборотних активів (x_3) – 0,7506, чистим прибутком (x_5) 0,9987, власним капіталом (x_6) – 0,9998.

Варто зазначити, що серед усіх факторів на усіх підприємствах найбільш тісний взаємозв'язок спостерігається між коефіцієнтом автономії та власним капіталом, що ще раз доводить важливість нарощення власного капіталу підприємствами.

За допомогою економетричних моделей можна виявити особливості функціонування економічного об'єкта, та на основі цього передбачати його майбутню поведінку у разі зміни тих чи інших параметрів. Отримані результати кореляційно-регресійного аналізу можна використовувати при прийнятті управлінських рішень з приводу прогнозування та планування діяльності підприємства в майбутньому.

Для прогнозування рівня фінансової стійкості підприємства використаємо економетричну модель залежності коефіцієнта автономії від зміни власного капіталу на підприємствах, що дасть можливість спрогнозувати рівень коефіцієнта автономії. Даний коефіцієнт характеризує частку власного капіталу у загальній вартості, збільшення якого в динаміці свідчить про підвищення фінансової стійкості та фінансового стану загалом.

Для побудови парної лінійної моделі залежності коефіцієнта фінансової незалежності від власного капіталу $y = a_0 + a_1 x$ визначимо параметри моделі a_0 та a_1 , використовуючи метод найменших квадратів:

$$\begin{aligned} na_0 + a_1 \sum x_1 &= \sum y \\ a_0 \sum x_1 + a_1 \sum x_1^2 &= \sum x_1 y \end{aligned}$$

Де y – коефіцієнт автономії

X – власний капітал

a_0, a_1 - оцінки параметрів моделі.

$$\text{Звідси } a_0 = \bar{y} - a_1 \bar{x}$$

$$a_1 = \frac{x\bar{y} - \bar{x}\bar{y}}{x^2 - \bar{x}^2} = \frac{COV(xy)}{Var(x)}$$

Для визначення параметрів лінійної моделі побудуємо таблицю 3.8.

Таблиця 3.8

Дані для визначення параметрів лінійної моделі залежності коефіцієнта автономії (у) від власного капіталу (х) підприємств за 2017-2019 роки

Рік	у	х	х ²	ху	у ²		у-у ⁻
ПАТ «Дубномолоко»							
2017	2,00	14663	215003569,00	29326,00	4,00	3,51	1,51
2018	8,00	64786,00	4197225796,00	518288,00	64,00	7,16	-0,84
2019	9,00	80860,00	6538339600,00	727740,00	81,00	8,33	-0,67
Середнє значення	6,33	53436,33	3650189655,00	425118,00	49,67	6,33	0,00
ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс»							
2017	37,00	88402,00	7814913604,00	3270874,00	1369,00	36,39	0,61
2018	35,00	74902,00	5610309604,00	2621570,00	1225,00	35,23	-0,23
2019	34,00	64877,00	4209025129,00	2205818,00	1156,00	34,37	-0,37
Середнє значення	35,33	76060,33	5878082779,00	2699420,67	1250,00	35,33	0,00
ПАТ «Бель Шостка Україна»							
2017	57,00	218097,00	47566301409,00	12431529,00	3249,00	49,65	7,35
2018	25,00	117740,00	13862707600,00	2943500,00	625,00	28,60	-3,60
2019	23,00	108944,00	11868795136,00	2505712,00	529,00	26,76	-3,76
Середнє значення	35,00	148260,33	24432601381,67	5960247,00	1467,67	35,00	0,00

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

Лінійна модель залежності коефіцієнта автономії від власного капіталу матиме вигляд:

для ПАТ «Дубномолоко»: $y = 2,45 + 0,00007 x$

для ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс»: $y = 28,81 + 0,00008 x$

для ПАТ «Бель Шостка Україна»: $y = 3,91 + 0,00021 x$

Таким чином, можна зробити висновок що при збільшенні власного капіталу на 1000 грн, відбудеться зростання коефіцієнта автономії на 0,00007 %

на ПАТ «Дубномолоко», на 0,00008% на «Виробниче об'єднання «Моліс» та на 0,00021% на ПАТ «Бель Шостка Україна».

Таблиця 3.9

Коефіцієнт детермінації підприємств*

Коефіцієнт детермінації		
ПАТ "Дубномолоко"	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	ПАТ "Бель Шостка Україна"
0,9895	0,9890	0,9996
висока	Висока	Висока

*розраховано автором за даними таблиці 3.8

Згідно даних таблиці 3.9, тіснота зв'язку між коефіцієнтом автономії та власним капіталом є високою, про що свідчить додатне значення коефіцієнта детермінації.

Здійснено прогнозування рівня власного капіталу підприємств у 2020-2021 роках.

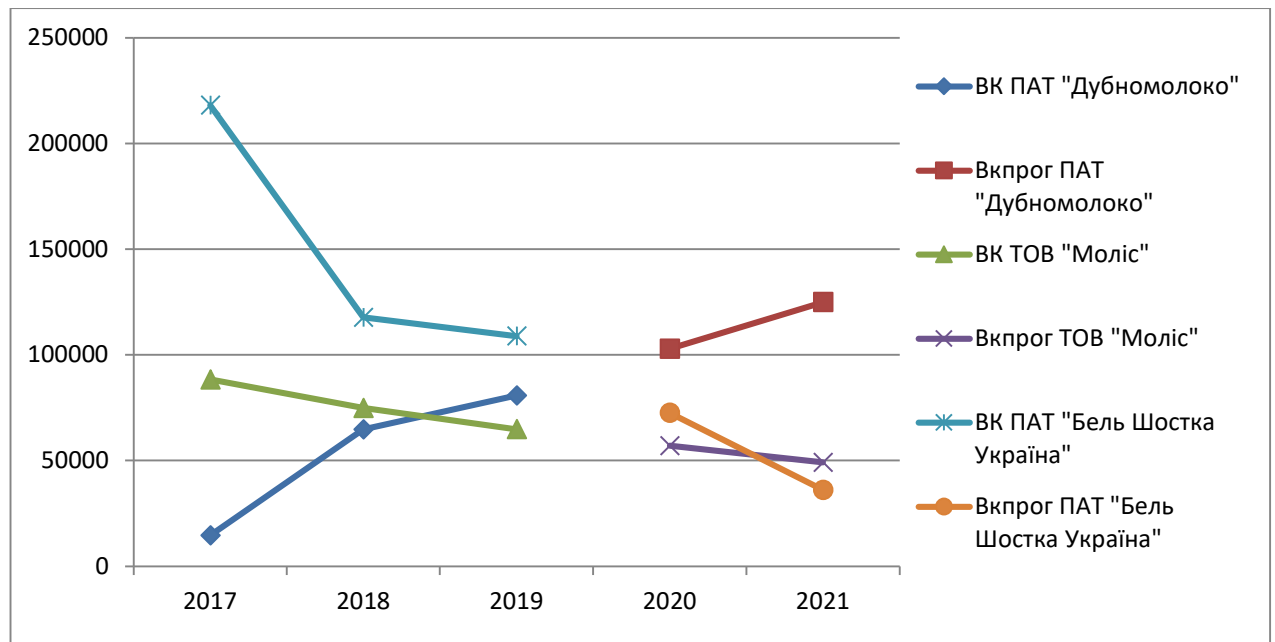

Рис.3.1. Прогнозування розміру власного капіталу підприємств у 2020-2021 роках.

Згідно прогнозного значення розмір власного капіталу ПАТ «Дубномолоко» матиме позитивну тенденцію зростання. Так у 2020 році розмір

власного капіталу підприємства становитиме 102925 тис.грн, а у 2021 – 124991 тис.грн. У зв'язку із тенденцією скорочення власного капіталу у досліджуваній період прогнозоване значення власного капіталу на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» становитиме 57035 тис.грн у 2020 році та 490193 тис.грн у 2021 році. Негативна тенденція скорочення власного капіталу також прогнозується на підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна». Так у 2020 році обсяг власного капіталу підприємства прогнозується у розмірі 72559 тис.грн, а у 2021 році – 36175 тис.грн.

На основі прогнозованого значення власного капіталу, можна зробити висновок про майбутній фінансовий стан підприємств. Так на ПАТ «Дубномолоко» можливе покращення фінансового стану у разі нарощення власного капіталу. На підприємствах ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» та ПАТ «Бкль Шостка Україна» спостерігатиметься погіршення фінансового стану. А зважаючи на вже наявний кризовий стан та нестійкий фінансовий стан підприємствам слід негайно вжити заходів щодо покращення свого стану задля попередження банкрутства підприємств.

Таким чином, з метою прогнозування фінансового стану підприємстві було проведено кореляційний аналіз факторів впливу на фінансовий стан підприємств, за допомогою якого ми визначили, що найбільш тісний взаємозв'язок та вплив існує між коефіцієнтом автономії та власним капіталом підприємства. Для прогнозування фінансового стану підприємств було використано економетричну модель залежності коефіцієнта автономії від власного капіталу, адже на всіх підприємствах спостерігався позитивний та тісний взаємозв'язок між цими показниками. Здійснивши прогнозування рівня власного капіталу підприємств, ми визначили, що позитивна тенденція зростання можлива лише на одному підприємстві на ПАТ «Дубномолоко», що свідчить про збереження наявного фінансового стану та його покращення у разі виконання певних заходів та дій. На двох інших підприємствах спостерігатиметься подальше скорочення власного капіталу підприємств, що свідчить про подальший кризовий стан та ймовірність банкрутства.

ВИСНОВКИ

Діагностика фінансового стану підприємства є важливим елементом управління підприємством та визначення ефективності його діяльності. Для уникнення та попередження негативних кризових явищ на підприємстві необхідно систематично здійснювати оцінку фінансового стану підприємства. Адже для ведення ефективної господарської діяльності необхідне організоване, якісне, своєчасне та ефективне управління.

Дослідженням питань щодо визначення сутності поняття фінансового стану займалися чимало вітчизняних та зарубіжних науковців, проте єдиного визначення сутності поняття і досі немає.

Систематизувавши виділені підходи із наукової точки зору та із нормативно-правового боку, ми розробили власне авторське визначення поняття. На нашу думку, фінансовий стан - це сукупність елементів фінансової системи, що відображають виробничо-господарську діяльність підприємства та характеризується системою показників на певний момент часу.

Також було виділено основні етапи діагностики, що є основою для оцінки та прогнозу фінансового стану підприємства. Адже така діагностика полягає у повному аналізі та результатів діяльності підприємства. При чому підприємство вважається ефективним якщо воно раціонально використовує фінансові ресурси, вчасно розраховується за зобов'язаннями та є рентабельним.

Діагностика фінансового стану передбачає не лише використання різних методів та прийомів аналізу, але й дотримання певних принципів. Основними загальноприйнятими принципами діагностики фінансового стану є своєчасність, науковість, комплексність, точність, об'єктивність, автентичність та ефективність. Разом із дотриманням принципів діагностики фінансового стану важливо неухильно дотримуватися законів логіки. Основними формами осмислення діагностики фінансового стану є визначеність, несуперечність, послідовність та обґрунтованість.

Методи фінансової діагностики фінансового стану поділяються на формалізовані та неформалізовані. При цьому часто використовують традиційні методи економічної статистики та математико - статистичні методи. Також у економічній літературі існують різні класифікації методів оцінки фінансового стану підприємства. Проте виділяють шість основних та найбільш поширених методів, серед яких горизонтальний та вертикальний аналіз, порівняльний аналіз, факторний та трендовий аналіз та аналіз відносних показників. Для діагностики фінансового стану широко застосовують моделі, основними серед яких є дескриптивні, предикативні та нормативні.

Серед усіх досліджених нами методів діагностики фінансового стану найбільш поширеним є аналіз фінансового стану підприємства на основі використання фінансових коефіцієнтів та показників, адже саме вони мають високу точність результатів, за умови правильної їх інтерпретації.

Для дослідження фінансового стану було обрано п'ять груп показників, зокрема показники майнового стану, показники ліквідності та платоспроможності, показники фінансової стійкості, показники рентабельності, показники ділової активності. З метою отримання реальних висновків про фінансовий стан підприємств на основі вище наведених показників отримані значення прирівнюються до нормативних та середніх.

Об'єктом дослідження було обрано підприємства молочної промисловості, що обумовлено негативними змінами на ринку виробництва молочної продукції, а саме скороченням рівня виробництва молочної продукції, зменшенням дійного поголів'я молочних ферм, підвищенням цін на молочну сировину, скороченням експорту вітчизняних молочних продуктів.

Здійснивши загальну характеристику діяльності підприємств молочної промисловості та їх економічний потенціал ми визначили, що найбільш досвідченим є підприємство ПАТ «Бель Шостка Україна», також воно є лідером за величиною статутного та власного капіталу. Найбільшу чисельність працівників має ПАТ «Дубномолоко» - 656 осіб.

На усіх досліджуваних підприємствах спостерігався надмірний знос основних засобів, відбувається скорочення мобільності майна підприємств, зменшується чисельність працівників, скорочується прибутковість, яка переростає у збиткову діяльність.

Здійснивши аналіз показників ліквідності, платоспроможності та ділової активності ми виявили негативні тенденції у динаміці даних показників. Умови ліквідності та платоспроможності на підприємствах були порушені, позитивна динаміка показників ділової активності спостерігалася лише на підприємстві ПАТ «Дубномолоко».

Згідно аналізу фінансової стійкості підприємств на основі абсолютних та відносних показників на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» протягом досліджуваного періоду спостерігався кризовий тип фінансової стійкості, на підприємстві ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» спостерігався нормальний тип фінансової стійкості – у 2017 році та кризовий у 2018 та нестійкий – у 2019 році. На підприємстві ПАТ «Бель Шостка Україна» у 2017 році спостерігався нестійкий тип фінансової стійкості, який у 2018-2019 років перетворився у кризовий тип, що є ознакою неплатоспроможності та ймовірності настання банкрутства.

В цілому динаміка показників рентабельності підприємств оцінюється негативно, оскільки на ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» та ПАТ «Бель Шостка Україна» спостерігалася збиткова діяльність. А на підприємстві ПАТ «Дубномолоко» спостерігалася зменшення рентабельності діяльності.

Для прогнозування ймовірності настання банкрутства було використано п'ять моделей, зокрема модель Альтмана, модель Спрінгейта та модель Ліса, модель Таффлера та Тішоу, а також модель Терещенка.

За усіма моделями, окрім моделі Терещенка, у підприємств був порушений фінансовий стан та існувала загроза банкрутства. Лише за моделлю Терещенка усім трьом досліджуваним підприємствам банкрутство не загрожує.

У зв'язку із отриманням неоднозначних результатів діагностики ймовірності настання банкрутства підприємств було розроблено шляхи покращення їх фінансового стану.

Одним із першочергових завдань для покращення фінансового стану підприємства є пошук оптимального співвідношення власного та позикового капіталу, що забезпечило б мінімальний фінансовий ризик при максимальній рентабельності капіталу.

Здійснивши розрахунок ефекту фінансового левериджу ми визначили, що підприємства потребують нарощення власного капіталу, що є запорукою їх подальшої діяльності.

До шляхів покращення фінансового стану запропоновано пошук внутрішніх резервів шляхом ґрунтовного аналізу всіх складових його діяльності, зменшувати вихідні грошові потоки та збільшувати вхідні грошові потоки, мобілізувати внутрішні резерви, здійснювати заходи для збалансування ліквідності та платоспроможності за рахунок оптимізації дебіторської заборгованості, підвищенням інтенсивності використання оборотних активів, здійсненням фінансових інвестицій.

З метою прогнозування фінансового стану підприємств було здійснено комплексну оцінку фінансового стану підприємств на основі показника ефективності фінансової діяльності. Так на усіх підприємствах спостерігалось скорочення ефективності фінансової діяльності.

За результатами кореляційно - регресійного аналізу, найбільш тісний взаємозв'язок та вплив існує між коефіцієнтом автономії та власним капіталом підприємства. Саме тому для прогнозування фінансового стану було обрано економетричну модель залежності коефіцієнта автономії від власного капіталу. Здійснивши прогнозування рівня власного капіталу підприємств, ми дійшли висновку, що позитивна тенденція зростання можлива лише на підприємстві ПАТ «Дубномолоко», що є свідченням збереження кризового фінансового стану та його покращення у разі виконання певних дій та заходів. Прогнозування рівня власного капіталу на Підприємствах ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» та

ПАТ «Бель Шостка Україна» свідчить про подальше скорочення власного капіталу підприємств, що свідчить про подальший кризовий стан підприємств та високу загрозу банкрутства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств: підручник. - К. : «Центр учбової літератури», 2013. 504 с.
2. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : навч. посіб.. – К. : КНЕУ, 2000. 406 с.
3. Мішура В.Б. та Спіцин В.Є. Економічна сутність, аналіз та оцінка фінансового стану підприємства. *Научный вестник ДГМА* , 2017. №3 (24Е). С.121-126.
4. Черниш С.С. Діагностика фінансового стану підприємства *Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*, 2010. № 3.С.111-114.
5. Савицька Г.В., Градова А.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч.посібник. К.: Знання, 2014. 654 с.
6. Гуменюк О.О. Особливості проведення аналізу фінансового стану підприємства. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*, 2016. № 7-8. С. 147-152.
7. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. – К.: Знання, 2000. 354 с.
8. Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф. Курс економічного аналізу: Підручник для студентів ВНЗ. – Харків: Легас, 2004. 266 с.
9. Дем'яненко М.Я. Фінансовий словник-довідник. – К.: ІАЕУААН, 2003. 507 с.
10. Крейнина М.Н. Анализ финансового состояния и инвестиционной привлекательности акционерных обществ в промышленности, строительстве и торговле. — М.: Дело и сервис, 2010. 256 с.
- 11.Корбутяк А.Г., Бута М.М. Підходи до трактування поняття «фінансовий стан підприємства». *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2017. Випуск 16. С. 149-152.
- 12.Про затвердження положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації : Наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text> (дата звернення: 15.08.2020)

13. Щодо Методичних рекомендацій щодо аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій: лист Державної податкової адміністрації України № 759/10/20-2117 URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/GDPI1722?an=41__ (дата звернення: 17.08.2020)
14. Заніздра В.С., Мельник Т.А. Економічна сутність фінансового стану підприємства. *Наукові записки: : зб. наук. пр.* - Кіровоград : КНТУ, 2012. Вип. 12. С. 102-104.
15. Яцух О.О., Захарова Н.Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки ТНУ В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління.* 2018. Т 29. №3. С.173-180.
16. Теленкова Д.Г., Матвійчук В.І. Діагностика фінансового стану підприємства (на прикладі ТОВ “Гермес – 1 Україна»). *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса.* 2016. Том 1. №8. С. 203-207.
17. Лук’янова В.В., Лабунець О.О. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення. *Приазовський економічний вісник,* 2018. Випуск 2, С. 66-69.
18. Шкарабан С.І., Корецький Б.М., Ярошук О.В. Діагностика і прогнозування фінансово-господарського розвитку акціонерного товариства: монографія – Тернопіль, ТАЙП. 2010. 300с.
19. Приймук О., Філюк Ю. Методичні підходи щодо діагностики фінансового стану підприємства. *Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління»,* 2016. Вип. 36. С. 231-240.
20. Івченко Л.В., Федорченко О.Є. Аналіз фінансового стану підприємств: інформаційне та методичне забезпечення. *Фінанси, облік і аудит,* 2015. Вип. 1 (25). С. 197-209.
21. Найденко О.Є. Методика діагностики стану внутрішнього середовища підприємства. *Вісник Східноукраїнського нац. Ун-ту ім. В. Даля.,* 2015. Вип. №2 (84). С. 162-170.

22. Биба В.В., Лоза Т.В. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства. *Економіка та держава*, 2015. №5. С 110 -113
23. Скібицька Л.І., Матвеев В.В., Щелкунов В.І., Подреза С.М. Антикризовий менеджмент: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2014. 584 с.
24. Калашнікова Т.В. Фінансовий стан підприємства : сутність та оцінка. *Вісник Сумського національного аграрного університету Серія «Економіка і менеджмент»*, 2011. № 3. С. 115-118.
25. Колосівська О., Радинський С. Методологічні підходи до оцінювання показників майнового стану підприємства. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції „Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах“* : Крок, 2016 С. 80-82.
26. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика: навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2011. 328с.
27. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 19.08.2020)
28. Мошковська О.А. Аналіз сучасного стану молокопродуктового під комплексу України, проблеми його розвитку та шляхи їх вирішення. *Агросвіт*, 2019. № 18. С.16-23.
29. Офіційний сайт ПАТ «Дубномолоко» . URL: <http://dubnomoloko.pat.ua/> (дата звернення: 21.08.2020)
30. Офіційний сайт ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс». URL: <http://molis.ua/ru/production.htm> (дата звернення: 21.08.2020)
31. Офіційний сайт ПАТ «Бель Шостка Україна». URL: <https://bel-ukraine.com/en/> (дата звернення: 21.08.2020)
- 32.Річний звіт ПАТ «Дубномолоко» за 2017 рік. URL: http://dubnomoloko.pat.ua/emittents/reports/year/2017/app_fin_bp (дата звернення: 25.08.2020)

33. Річний звіт ПАТ «Дубномолоко» за 2018 рік. URL: <http://dubnomoloko.pat.ua/emitents/reports/year/2018> (дата звернення: 25.08.2020)
34. Річний звіт ПАТ «Дубномолоко» за 2019 рік. URL: <http://dubnomoloko.pat.ua/emitents/reports/year/2019> (дата звернення: 25.08.2020)
35. Річний звіт ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» за 2017 рік. URL: <http://molis.pat.ua/emitents/reports/year/2017> (дата звернення: 25.08.2020)
36. Річний звіт ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» за 2018 рік. URL: <http://molis.pat.ua/emitents/reports/year/2018> (дата звернення: 25.08.2020)
37. Річний звіт ТОВ «Виробниче об'єднання «Моліс» за 2019 рік. URL: <http://molis.pat.ua/emitents/reports/year/2019> (дата звернення: 25.08.2020)
38. Річний звіт ПАТ «Бель Шостка Україна» за 2017 рік URL: <https://bel-ukraine.com/finance/financial-statements/financial-2017/> (дата звернення: 25.08.2020)
39. Річний звіт ПАТ «Бель Шостка Україна» за 2018 рік URL: <https://bel-ukraine.com/finance/financial-statements/financial-2018/> (дата звернення: 25.08.2020)
40. Річний звіт ПАТ «Бель Шостка Україна» за 2019 рік URL: <https://bel-ukraine.com/finance/financial-statements/financial-2019/> (дата звернення: 25.08.2020)
41. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник.. – К.: Знання, 2002. 378 с.
42. Кириченко О.П., Дранко С.В.Методи та моделі діагностики ймовірності банкрутства підприємства. *Молодий вчений*, 2016. Вип.№2 (29). с.49-52.
43. Терещенко О. О . Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства . *Економіка України*, 2003. № 8 С. 38-44.
44. Малій О. Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування:

теоретичні аспекти. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*, 2016. № 2. С.71 – 74.

45. Сініцин.О.О. Фінансовий леверидж в управлінні структурою капіталу. - КНЕУ. 2014 URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3334> (дата звернення: 02.09.2020)

46. Грицино О.М., Бусленко В.В. Оптимізації структури капіталу підприємств України. *Фінанси облік і аудит*, 2017. Випуск 1 (29). 77-97с.

47. Проскурович О., Бабій С. Моделювання фінансового стану підприємства за допомогою багатofакторного кореляційно-регресійного аналізу. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2013. Вип. 50, С.261-265.

48. Скаковська С.С., Прокопчук О.М. Діагностика фінансового стану підприємства. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*, 2017. Том1, Вип. 77. С.55-62.

49. Ковальчук Т.М., Вергун А.І. Діагностичний аналіз фінансового стану : теорія та методологія. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 2015. №5 (1). С. 129-134.

50. Рета М.В., Шимко Н.І. Діагностика фінансового стану як інструмент управління фінансовою безпекою підприємства. *Вісник НТУ «ХП»*., 2013. № 67(1040). С. 80-90.

51. Бунда О.М., Перова О.М. Методичні аспекти аналізу фінансового стану підприємства. *Вісник КНУТД*. 2015. №2 (85). С. 99-107.

52. Носова Є. Система показників оцінки фінансового стану підприємств. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*, 2012. №138. С.53-56.

53. Пономарьов І.Ф., Легченко О.А. Прогнозування і планування показників фінансового стану платоспроможності підприємства. *Економічний вісник НГУ*, 2008. №3. С. 65-75.

54. Проскурович О.В., Ястремський М.М., Сорока Л.О. Особливості моделювання фінансового стану промислового підприємства. *Науковий вісник*

Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент», 2017. Вип. 23(2). С.147-151.

55. Колошко Н.В., Слободян Н.Г. Оцінка ймовірності банкрутства як метод прогнозування фінансового стану підприємства. *Вісник ХДУ. Серія «Економічні науки», 2019. №33. С. 231-236.*

56. Москаленко В.П., Пластун О.Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства. *Актуальні проблеми економіки. 2016. №6. С. 180-192.*

57. Ковтун Н.В. Фінансовий аналіз: навчальний посібник: Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. 527с.

58. Петрович И.М., Прокоаишин –Рашкевич Л.М. Економіка та фінанси підприємств: підручник. - Львів, 2014. 408с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Показники ліквідності балансу підприємств за 2017-2019 роки

Показник	Підприємство	2017	2018	2019	Показник	2017	2018	2019	Платіжний надлишок (+) або нестаса (-), тис.грн		
									2017	2018	2019
А1	ПАТ "Дубномолоко"	8148	351	6012	П1	384854	625397	762691	-376706	-625046	-756679
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	13718	1898	592		28522	26356	29718	-14804	-24458	-29126
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	3340	56633	73309		91418	250070	268376	-88078	-193437	-195067
А2	ПАТ "Дубномолоко"	200048	224305	231151	П2	0	0	0	200048	224305	231151
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	46063	23431	30531		0	7354	28848	46063	16077	1683
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	124968	145897	148685		66685	981	895	58283	144916	147790
А3	ПАТ "Дубномолоко"	205812	214664	231140	П3	14663	64734	80860	191149	149930	150280
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	105590	111077	84857		121780	103073	65934	-16190	8004	18923
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	101915	85056	92907		4997	107234	100832	96918	-22178	-7925
А4	ПАТ "Дубномолоко"	322304	384317	385831	П4	336795	133506	10583	-14491	250811	375248
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	73333	75279	73397		88402	74902	64877	-15069	377	8520
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	150974	188489	164146		218097	117740	108944	-67123	70749	55202
Баланс	ПАТ "Дубномолоко"	736312	823637	854134	Баланс	736312	823637	854134	x	x	x
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	238704	211685	189377		238704	211685	189377	x	x	x
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	381197	476075	479047		381197	476025	479047	x	x	x

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

Додаток Б

Динаміка загальних показників господарської діяльності підприємств за 2017-2019 роки

Показник	Підприємство	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення, тис.грн		Темп приросту, %	
					2018/2017	2019/2018	2018/2017	2019/2018
Середньорічна сума інвестованого капіталу, тис.грн	ПАТ "Дубномолоко"	672711,5	779982,5	838885,5	107271,0	58903,0	15,9	7,6
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	225228,5	225194,5	200531,0	-34,0	-24663,5	0,0	-11,0
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	359396,0	428611,0	477536,0	69215,0	48925,0	19,3	11,4
Чистий дохід, тис.грн	ПАТ "Дубномолоко"	1707077,0	1937060,0	2048889,0	229983,0	111829,0	13,5	5,8
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	653722,0	641416,0	620401,0	-12306,0	-21015,0	-1,9	-3,3
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	827516,0	849484,0	828358,0	21968,0	-21126,0	2,7	-2,5
Чистий прибуток (збиток), тис.грн	ПАТ "Дубномолоко"	69807,0	54465,0	36189,0	-15342,0	-18276,0	-22,0	-33,6
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	2952,0	-13023,0	-10025,0	-15975,0	2998,0	-541,2	-23,0
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	29046,0	-6857,0	-11417,0	-35903,0	-4560,0	-123,6	66,5

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

Додаток В

Відносні показники фінансової стійкості підприємств за 2017-2019 роки

Показник	Підприємство	Нормативне значення	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення	
						2018/ 2017	2019/ 2018
Коефіцієнт автономії	ПАТ "Дубномолоко"	>0,5	0,02	0,08	0,09	0,06	0,02
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""		0,37	0,35	0,34	-0,02	-0,01
	ПАТ "Бель Шостка Україна"		0,57	0,25	0,23	-0,32	-0,02
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	ПАТ "Дубномолоко"	<0,5	0,98	0,92	0,91	-0,06	-0,02
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""		0,63	0,65	0,66	0,02	0,01
	ПАТ "Бель Шостка Україна"		0,43	0,75	0,77	0,32	0,02
Коефіцієнт фінансової залежності	ПАТ "Дубномолоко"	1<K<2	50,22	12,71	10,56	-37,50	-2,15
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""		2,70	2,83	2,92	0,13	0,09
	ПАТ "Бель Шостка Україна"		1,75	4,04	4,40	2,30	0,35
Коефіцієнт фінансової стійкості	ПАТ "Дубномолоко"	0,75-0,9	0,48	0,24	0,11	-0,24	-0,13
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""		0,88	0,84	0,69	-0,04	-0,15
	ПАТ "Бель Шостка Україна"		0,59	0,47	0,44	-0,11	-0,03
	ПАТ "Дубномолоко"	<1	49,22	11,71	9,56	-37,50	-2,15

Коефіцієнт фінансового ризику	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""		1,70	1,83	1,92	0,13	0,09
	ПАТ "Бель Шостка Україна"		0,75	3,04	3,40	2,30	0,35
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	ПАТ "Дубномолоко"	0,3-0,5	1,99	-2,87	-3,64	-4,86	-0,77
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""		1,55	1,37	0,88	-0,18	-0,49
	ПАТ "Бель Шостка Україна"		0,33	0,31	0,42	-0,02	0,11
Коефіцієнт забезпечення запасами	ПАТ "Дубномолоко"	0,5-0,8	0,14	-0,89	-1,31	-1,03	-0,42
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""		1,31	0,93	0,68	-0,38	-0,25
	ПАТ "Бель Шостка Україна"		0,74	0,43	0,49	-0,31	0,06

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

Розрахунок ефекту фінансового левириджу підприємств за 2017-2019 роки

Показники	Підприємство	2017	2018	2019
Загальний обсяг капіталу, тис.грн.	ПАТ "Дубномолоко"	736312,00	823653,00	854134,00
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	238704,00	211685,00	189377,00
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	381197,00	476025,00	479047,00
Власний капітал, тис.грн	ПАТ "Дубномолоко"	14663,00	64786,00	80860,00
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	88402,00	74902,00	64877,00
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	218097,00	117740,00	108944,00
Позиковий капітал, тис.грн.	ПАТ "Дубномолоко"	721649,00	758867,00	773274,00
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	150302,00	136783,00	124500,00
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	163100,00	358285,00	370103,00
Коефіцієнт фінансового левириджу	ПАТ "Дубномолоко"	49,22	11,71	9,56
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	1,70	1,83	1,92
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,75	3,04	3,40
Коефіцієнт валової рентабельності активів,%	ПАТ "Дубномолоко"	0,11	0,09	0,07
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,26	0,24	0,25
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,37	0,30	0,30
Ставка за кредит,%	ПАТ "Дубномолоко"	0,20	0,20	0,20
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,20	0,20	0,20
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,20	0,20	0,20
Сума відсотків за кредит, тис.грн.	ПАТ "Дубномолоко"	144329,80	151773,40	154654,80
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	30060,40	27356,60	24900,00
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	32620,00	71657,00	74020,60
Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн	ПАТ "Дубномолоко"	20336,00	35452,00	20265,00
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	3622,00	-16018,00	-12396,00
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	16903,00	-15038,00	-6706,00
Ставка податку на прибуток,%	ПАТ "Дубномолоко"	0,18	0,18	0,18
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,18	0,18	0,18
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,18	0,18	0,18
Сума податку на прибуток, тис.грн	ПАТ "Дубномолоко"	3678,00	6394,00	3843,00
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	670,00	2995,00	2371,00
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	124,00	3621,00	-151,00
Чистий прибуток, тис.грн	ПАТ "Дубномолоко"	16658,00	29058,00	16422,00
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	2952,00	-13023,00	-10025,00
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	16779,00	-11417,00	-6857,00
Рентабельність власного капіталу,%	ПАТ "Дубномолоко"	2,99	1,37	0,50
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,03	-0,16	-0,14
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,14	-0,04	-0,10
Ефект фінансового левириджу	ПАТ "Дубномолоко"	-3,50	-1,01	-1,04
	ТОВ "Виробниче об'єднання "Моліс""	0,09	0,06	0,07
	ПАТ "Бель Шостка Україна"	0,11	0,25	0,26

Джерело: розраховано автором на основі [32-40].

Кореляційна матриця

	Y	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
<i>ПАТ "Дубномолоко"</i>								
Y	1,0000							
X1	-0,9878	1,0000						
X2	-0,9873	0,9504	1,0000					
X3	-0,9871	1,0000	0,9492	1,0000				
X4	0,9926	-0,9615	-0,9993	-0,9604	1,0000			
X5	-0,9326	0,8650	0,9781	0,8630	-0,9696	1,0000		
X6	0,9995	-0,9826	-0,9916	-0,9819	0,9958	-0,9431	1,0000	
X7	-0,8458	0,9186	0,7503	0,9202	-0,7747	0,5963	-0,8293	1,0000
<i>ТОВ "Виробниче об'єднання"Моліс"</i>								
Y	1,0000							
X1	-0,9998	1,0000						
X2	0,9080	-0,9168	1,0000					
X3	-0,8475	0,8588	-0,9919	1,0000				
X4	0,9668	-0,9721	0,9849	-0,9551	1,0000			
X5	0,8296	-0,8174	0,5194	-0,4069	0,6594	1,0000		
X6	0,9997	-1,0000	0,9176	-0,8599	0,9725	0,8162	1,0000	
X7	0,9474	-0,9403	0,7261	-0,6331	0,8341	0,9647	0,9396	1,0000
<i>ПАТ "Бель Шостка Україна"</i>								
Y	1,0000							
X1	-0,9974	1,0000						
X2	0,9846	-0,9946	1,0000					
X3	0,7506	-0,7962	0,8546	1,0000				
X4	-0,4846	0,4205	-0,3242	0,2142	1,0000			
X5	0,9987	-0,9998	0,9923	0,7837	-0,4389	1,0000		
X6	0,9998	-0,9987	0,9881	0,7644	-0,4661	0,9995	1,0000	
X7	-0,9923	0,9986	-0,9987	-0,8266	0,3726	-0,9974	-0,9947	1,0000